

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

KADININ İŞ GÜCÜNE KATILIMININ BELİRLEYİCİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ecem KURT

Danışman: Dr. Cem Kaan Arslan

TOKAT-2023

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Cem Kaan Arslan danışmanlığında hazırlamış olduğum “Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

20/01/2023

Ecem KURT

İÇİNDEKİLER

Sayfa.

Bilimsel Etik Sayfası	i
İçindekiler	ii
Tablolar Listesi	iii
Şekiller Listesi	iv
Özet	v
Abstract	vi
 GİRİŞ	 1
 BÖLÜM 1: KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILIMINI BELİRLEYEN FAKTÖRLER	 4
1.1. Türkiye’de Kadın İstihdamının Genel Görünümü ve Kadın İstihdamına Etki Eden Faktörler	4
1.1.1 Tarihsel Süreç İçinde Kadın İşgücü	4
1.1.2 Türkiye’de Kadın İstihdamı	6
1.1.3 Eğitim Durumuna Göre Kadın İstihdamı	6
1.1.4 Yerleşim Birimine Göre Kadın İstihdamı	7
1.1.5 Yaşa Göre Kadın İstihdamı	8
1.1.6 Çocuk Durumuna Göre Kadın İstihdamı	8
1.1.7 Türkiye’de Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar	9
1.2 Dünya’da Kadın İstihdamı	9
1.2.1 Dünya’da Kadın İstihdamının Genel Özellikleri	9
1.3 Türkiye Ekonomisinde Kadın İstihdamının Rolü ve Önemi	10
1.4 Kadının İstihdamını Artırmaya Yönelik Politikalar	11
 BÖLÜM 2: LİTERATÜR TARAMASI	 13
 BÖLÜM 3: KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILIMI ÜZERİNE BİR ALAN ÇALIŞMASI	 31
3.1. Frekans Analizi	31
3.2. Veri Seti ve Yöntem	45
3.2.1 Veriler	45
3.2.2 İkili Logit Modeli	47
3.2.3 Bulgular	48
 SONUÇ VE ÖNERİLER	 52
 KAYNAKLAR	 55
 ÖZGEÇMİŞ	 62
 ANKET FORMU	 63

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No.....	Sayfa
Tablo.1 Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	31
Tablo.2 Eğitim Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	32
Tablo.3 Yaş Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	33
Tablo.4 Gelir Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	34
Tablo.5 Medeni Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	35
Tablo.6 Eşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	36
Tablo.7 Eşlerinin İş Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	37
Tablo.8 Eşlerinin Aylık Gelirlerine Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	38
Tablo.9 Yerleşim Yerine Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	39
Tablo.10 Evin Mülkiyet Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	40
Tablo 11. Çocuk Sayısına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	41
Tablo 12. Çocukların Yaş Aralığına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	42
Tablo 13. Kadınların Ayrımcılığa Maruz Kalma Durumu.....	43
Tablo 14. Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	44
Tablo 15. İkili Logit Modeli Sonuçları (Katsayılar).....	48
Tablo 16. İkili Logit Modeli Sonuçları (Marjinal Değerler).....	49
Tablo 17. Doğru ve Yanlış Tahmin Sayıları.....	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No.....	Sayfa
Grafik.1 Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	31
Grafik.2 Eğitim Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	32
Grafik.3 Yaş Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	33
Grafik.4 Gelir Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	34
Grafik.5 Medeni Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu....	35
Grafik.6 Eşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	36
Grafik.7 Eşlerinin İş Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	37
Grafik.8 Eşlerinin Aylık Gelirlerine Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	38
Grafik.9 Yerleşim Yerine Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	39
Grafik.10 Evin Mülkiyet Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	40
Grafik 11. Çocuk Sayısına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	41
Grafik 12. Çocukların Yaş Aralığına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu.....	43

ÖZET

KADININ İŞGÜCÜNE KATILIMININ BELİRLEYİCİLERİ

Kurt, Ecem

Yüksek Lisans, İktisat Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr.Cem Kaan Arslan

Ocak 2022, vi + 66 sayfa

Kadınların iş gücüne katılımını belirleyen faktörleri incelemek amacıyla birçok çalışma yapılmıştır. Araştırmalara göre en önemli faktörlerin kadının eğitim durumu ve ailenin gelir düzeyi olduğu saptanmıştır. Kadının medeni durumu, yaşı, kaç çocuk sahibi olduğu, kırdan veya kentte yaşıyor olması, yaşadığı konutun mülkiyetine sahip olup olmaması ve eşinin eğitim durumu diğer önemli faktörlerdendir. Kadının iş gücüne katılımının belirlenmesinde sosyo-demografik özelliklerin yanı sıra devletlerin izlediği politikalar, kreşlere ve okul öncesi eğitim kurumlarına erişilebilirlik, kültürel tutum, cinsiyet ayrımcılıkları ve geleneksel bakış açısı gibi kültürel, toplumsal ve siyasal etkenler de belirleyici olmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye genelinde kadınların iş gücüne katılımını belirleyen unsurların araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla, 603 kişiden oluşan örneklemde kadınların ve evli erkeklerin cevapları analiz edilerek 484 kişilik veri setiyle ikili logit model analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçları, kadınların iş gücüne katılma kararları üzerinde eğitim düzeyinin, hanehalkı gelirinin, medeni durumun ve çocuk sayısının en önemli faktörler olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: İş Gücüne Katılma, Kadın İş Gücü, Logit Model

ABSTRACT**THE DETERMINANTS OF FEMALE PARTICIPATION TO LABOUR
FORCE**

Kurt, Ecem

Master's Thesis Degree, Economics Scientific

Advisor: Cem Kaan Arslan

January 2022, vi + 66 pages

Many studies have been conducted to examine the factors that determine women's labor force participation. According to the studies, it has been determined that the most important factors are the education level of the woman and the income level of the family. The marital status of the woman, her age, how many children she has, whether she lives in the countryside or in the city, whether she owns the house she lives in, and the education level of her husband are other important factors. In addition to socio-demographic characteristics, cultural, social and political factors such as the policies followed by the states, accessibility to kindergartens and pre-school education institutions, cultural attitudes, gender discrimination and traditional perspective are also determinative in determining women's participation in the workforce. In this study, it is aimed to investigate the factors that determine women's labor force participation throughout Turkey. For this purpose, logit model analyzes were performed with a data set of 484 people by analyzing the answers of women and married men in a sample of 603 people. The results of the analysis showed that education level, household income, marital status and number of children were the most important factors on women's labor force participation decisions.

Keywords: Participation of Labour Force, Female Labour Force, Logit Model

GİRİŞ

Ekonomik gelişme ve büyümedeki en önemli faktör kuşkusuz kaynakların verimli kullanılmasıdır. Ancak dünyadaki her ülke, bu faktörlerden biri olan emek kullanımında cinsiyet eşitsizliğine sahiptir. Pek çok gelişmekte olan ülke için kadınların iş gücüne katılım oranının ortalamanın altında olması iş gücü piyasasında ciddi bir soruna işaret etmektedir. Son yıllarda kadınların ülkenin büyümesine ve kalkınmasına yaptığı önemli katkının farkına varılarak, kadınların iş gücü piyasasına katılımını desteklemek için çeşitli politikalar başlatılmıştır. Bu konudaki temel söylem şudur: Sürdürülebilir yüksek büyümeyi sağlamak ve önümüzdeki yıllarda orta gelir tuzağına düşmemek için, kadınların iş gücü piyasasında aktif olması ve iş gücü piyasasına katılımlarının, rollerinin gelişimine katkı sağlaması gerekmektedir.

İşgücü piyasasına katılım, iktisat literatüründe ekonomik büyüme ve kalkınmanın temel faktörlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Tüm ülkeler yüksek katılım oranları için çabalamaktadır. Bu katılımın sağlanması hem hızlı ve sürdürülebilir kalkınma hem de sosyal eşitlik için gereklidir.

Günümüz dünyasında rekabet düzeyi her geçen gün artmaktadır. Üretim faktörlerini etkin ve verimli kullanan ülkeler sürdürülebilir büyümeyi gerçekleştirebilirler. Üretim faktörlerinden biri olan emeğin etkin bir şekilde kullanılabilmesi için kadınların aktif rol oynaması zorunludur. Diğer bir deyişle, günümüz dünyasında gelişmek isteyen her ülke için kadınların iş gücü piyasasına girmesi ve ekonomiye katkıları elzemdir.

Kadınlar açısından işsizlik büyük ölçüde sosyal yapılardan, geleneksel sosyal rol modellerinden ve ataerkillikten kaynaklanmaktadır. Toplumsal değer yargıları da kadınların iş gücüne katılımını sınırlandırmaktadır. “Kadın evde oturmalı, kadın çocuklara bakmalı, kadın kocasına ve ailesine hizmet etmeli, her işi kadın yapmamalı” gibi kalıp cümleler çalışmak isteyen kadınların yaygın olarak karşılaştığı yargılardır. Ekonomik, sosyal, demografik ve politik belirleyiciler de mevcuttur.

Türkiye'de ve diğer birçok ülkede cinsiyet eşitliği kanunla tanınmaktadır ve kadınlar iş dünyasında istihdam edilebilmektedir. Günümüzde iş gücü piyasasına giren kadınların sayısı giderek artmaktadır. Ancak kadınlar istihdam edildiklerinde dahi cinsiyet ayrımcılığına maruz kalabilmektedirler. Kadın istihdamı söz konusu olduğunda, işe alımlarda, ücretlerde ve terfilerde cinsiyet ayrımcılığı yaygındır. Kadınlar iş yerinde bu tip sorunlarla karşılaşınca iş bırakma eğiliminde olabilmektedirler.

Bununla birlikte birçok ülkede, kadınların (özellikle okul öncesi çağında çocuğu olan kadınların) iş gücüne katılım tercihi, kadınların gerçek katılım oranlarından daha düşüktür. Piyasa başarısızlıkları ve siyasi kargaşa gibi olumsuz faktörlerin de kadınların iş gücüne katılım oranlarını düşük tuttuğu bilinmektedir. Kadınların iş gücü piyasasının dışına itilmesinin diğer birçok nedeni arasında medeni durum, eğitim, ailede özellikle 0-5 yaş arası çocukların varlığı, kadın ve erkek eşitliğini sağlamaya yönelik yasal düzenlemelerin yetersiz olması ve kırsal kesimden şehirlere göç sayılabilmektedir.

İşgücüne kadın katılımının artırılması arzu edilir bir durumdur. Bu durumun ekonomik ve sosyal nedenleri bulunmaktadır. Kadınların çalışma yaşamına katılımı konusu, toplumsal cinsiyet eşitliği, yoksulluk ve iyileştirilmiş çocuk bakımı gibi kaygıların da merkezinde yer almaktadır. Cinsiyet eşitliği ve yoksullukla mücadele, daha fazla kadının iş gücü piyasasına girmesinin desteklenmesi için iyi nedenler arasındadır.

Ekonomi için yüksek bir iş gücüne katılım oranı hayati önem arz etmektedir. Bu duruma ülkemiz açısından bakıldığında bu oranın yıllar içinde giderek düştüğünü gözlemlemekteyiz. Bunun temel nedenlerinden biri, kadınların iş gücü piyasasında yerlerini alamamaları, yani kadınların katılım oranının düşük olmasıdır. Bu nedenle son yıllarda özellikle kadın istihdamına yönelik tedbirler alınmış ve uygulamaya konulmuştur.

Bu çalışmanın amacı kadınların iş gücüne katılımını belirleyen faktörlerin tespit edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda demografik, sosyal ve ekonomik etkenleri dikkate alacak mahiyette anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışması neticesinde elde edilen verilere uygulanan istatistiksel analizler neticesinde eğitim ve gelir düzeyi, medeni hal ve çocuk sayısı gibi faktörlerin kadınların iş gücüne katılımında belirleyici öneme sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tez çalışmasının ilerleyen kısımlarında kadın istihdamının Türkiye ve dünyadaki genel görünümüne yer verilen teorik bölüm ve takiben literatür taraması ve uygulama kısımları yer almaktadır.

BÖLÜM 1: KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILIMINI BELİRLEYEN FAKTÖRLER

1.1 TÜRKİYE'DE KADIN İSTİHDAMININ GENEL GÖRÜNÜMÜ VE KADIN İSTİHDAMINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER

1.1.1 Tarihsel Süreç İçinde Kadın İşgücü

Dünya nüfusunun yarısı kadınlardan oluşmaktadır ve insanlık tarihi boyunca her zaman üretime katılmışlardır. İlk insan topluluklarının oluşumundan günümüze kadar devam eden kültür gereğince, ataerkil toplum yapısından dolayı emeğinin karşılığında ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınların ücret karşılığı çalışmaya başlaması sanayi devrimine kadar uzanmaktadır. Dokuma sektöründe başlayan kadın istihdamı, sonrasında erkeklerin dünya savaşlarına katılmasıyla diğer sektörlerde de yayılım göstermiştir. Ülkemizde Tanzimat Fermanı'yla günümüzdeki kadın haklarının temelleri atılmış olsa da kadınlar için asıl dönüm noktası Sanayi Devrimi olmuştur.

Çalışma olgusu, insanlık tarihinin başlangıcından beri var olmuştur. Bu bağlamda kadınların köle ve çırak gibi rolleri olmuştur. Ancak kadınların günümüz anlamına uygun bir şekilde çalışma hayatına girişi 18. yüzyılın sonlarına doğru gerçekleşmiştir. Sanayi devrimi üretim ortamını değiştirdikçe, kadınlar sadece tarımda değil, hizmet sektöründe de aktif hale gelmiştir. Bu dönemde vasıfsız fabrikalarda çalışan kadınlar, ücretsiz aile işçiliği alanını terk etmiştir. Bu olumlu eğilime rağmen, vasıfsız kadın işçiler kötü çalışma koşullarında çalıştırılmakta, uzun çalışma saatlerine maruz bırakılmakta ve erkek işçilere göre düşük ücretli bir alternatif olarak görülmektedir.

Osmanlı toplumunda kadın, kırsal ve kentsel yaşamda önemli bir rol oynamış ve ekonomik hayata katılmıştır. Sosyal yaşam koşulları bu katılım oranını zaman içinde değiştirmiştir. 16. ve 17. yüzyıllarda Osmanlı ekonomik yapısının iç dinamiklerinde kadınlar yer almıştır. Kapalı kapılar ardında hayal edilen Osmanlı kadınları, tarlalarda, pazarlarda ve dükkanlarda aktif olarak yer alarak üretime doğrudan katkıda bulunmuşlardır. Ancak değişen iş dünyası ve birçok Osmanlı atölyesinin kapanmasıyla birlikte kadınlar evlere kapanmak zorunda kalmışlardır. Tarımsal nüfusun azalması ve kentsel nüfus artışı, kentsel işsizlik faktörlerine neden olmuştur. Bu durum kadınları da etkilemiştir.

Cumhuriyet döneminin başlangıcında, durumun Osmanlı Dönemi'nin son günlerinden farklı olmadığı görülmektedir. Ücretli kadın çalışmasına ilişkin olarak Cumhuriyet Dönemi'ndeki gelişimin, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ve özellikle 19. yüzyılın sonlarında yaşanan gelişmeyle yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Evden çıkma ve kadın emeğinin önce atölyelere, ardından fabrikalara çekilmesi süreci bu dönemde başlamış ve Cumhuriyet Dönemi'nde de devam etmiştir.

Kadınların çalıştıkları sektörler ve faaliyet alanları açısından da iki dönem itibarıyla bir süreklilik söz konusudur. İmparatorluk'ta olduğu gibi, Cumhuriyet Dönemi'nde de kadın işçiler esas olarak dokumacılık, gıda, içki ve tütün faaliyet alanlarında çalışmaktadırlar (Makal, 2010, s. 36).

Türkiye Cumhuriyeti, dünyada kadın meselesine yönelik diğer ülkelere nazaran istisnai ve özgün bir tarihsel deneyim yaşamıştır. Bu tarihsel tecrübenin yansımalarını kadınların güçlenmelerine ve yol kat etmelerine ilişkin olarak bugün alınan hemen hemen bütün kararlarda ve uygulanan tüm politikalarda görmek olasıdır. 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıldan sonraki ilk 10 yıllık dönemde Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde gerçekleştirilen reformlar, bir taraftan kadının yurttaşlık haklarına sahip olmasını, diğer taraftan Türk cemiyetinin yeniden yapılanmasını sağlayarak oldukça büyük bir toplumsal mübadele gerçekleştirmiştir (Çatalbaş, 2015, s. 253). Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra Türk Medeni Kanunu'nun sağladığı cinsiyet eşitliği ve 1950'lerde artan kırdan kente göç ile kadınlar iş gücüne aktif olarak katılım sağlamaya başlamışlardır. Türkiye'nin iş gücü yapısı da Dünya'daki iş gücü piyasasında olduğu gibi küreselleşmeden etkilenmektedir. Nitelikli iş gücüne talep de sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte artmaktadır. Küreselleşmeyle birlikte kadınların istihdam oranları artsa da, kadınlar alternatif iş gücü olarak değerlendirildiğinden daha çok kayıt dışı iş gücü piyasalarında çalıştırılmaktadır (Kılınç, 2015, s. 122).

Modern Türkiye Cumhuriyeti'nde Türk kadını çok yol kat etmiştir. Kadınların istihdama daha fazla katılımını sağlamak her zaman bir sorun olmuştur. Her erkeğin ve kadının eşit hak ve sorumlulukları paylaştığı bir toplum, bugün tüm Türk kadın ve erkeklerinin ortak amacıdır.

1.1.2 Türkiye’de Kadın İstihdamı

Bir ülkede çalışma çağında (yani 15 yaş ve üzerinde) olan, istihdam edilenler ile işsizler toplamı “iş gücü” olarak tanımlanmaktadır. Mevcut dönemde istihdam edilenlerin yanı sıra, istihdam edilmek arzusunda olan işsizler de iş gücünden sayılmaktadır (TUIK, 2009, s. 14).

Sosyal ve ekonomik olarak, sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın hızlandırılması ve istikrarlı ekonomik büyümenin sağlanması için en önemli konulardan biri kadınların iş gücüne katılımıdır. Ekonomik özgürlüğe, sosyal statüde yükselmeye, yeni sosyal ortamların edinilmesine, özgüvene ve karakter gelişimine katkılar ancak kadınların iş hayatında istihdam edilmesiyle sağlanabilir.

Maalesef bugün ülkemizin karşı karşıya olduğu en önemli sorun, mevcut kadın iş gücüne yeterli istihdam düzeyinin sağlanamamasıdır. Yatırımları ve yeni iş olanaklarını engelleyen nüfus artışı, kadınların iş gücüne katılma isteklerini olumsuz etkilemekte ve istihdam oranlarını istihdam hedeflerinin çok gerisinde bırakmaktadır.

1.1.3 Eğitim Durumuna Göre Kadın İstihdamı

Eğitim düzeyi, iş gücüne katılımı etkileyen faktörler arasında önemli bir faktördür. Bir eğitim kurumunda eğitim almanın yanı sıra, kişisel bilgi, beceri ve deneyimin de iş gücü piyasasına katılımda önemli faktörler olduğu kanıtlanmıştır. Bireyin kariyerine başladığı zaman eğitim düzeyi ne olursa olsun, bu meslekte uzun süre kalabilmesi veya bir sonraki fırsattan yararlanabilmesi için becerilerini geliştirmeye, yapısal ve teknolojik değişikliklere ayak uydurmaya devam etmesi gerekmektedir. Bu nedenle, eğitim düzeyi söz konusu olduğunda kişisel derecelerin yanı sıra mesleki bilgi, beceri ve deneyim de önemlidir. Dolayısıyla eğitim düzeyine bağlı olarak bireyler nitelikli ve niteliksiz işlere girebilmektedir.

Türkiye’de kırsal kesimde kadınlara yönelik eğitim hizmetlerine öncelik verilmesi, kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesinde ve iş hayatına aktif katılımlarının teşvik edilmesinde önemli bir faktördür. Kadınların sosyoekonomik statüsünün iyileşmesi de ancak eğitim politikalarıyla mümkündür. Eğitim, toplumun gelişmesi ve refah

standartlarının iyileştirilmesi için çok önemlidir. Günümüz toplumu, yer altı ve yer üstü kaynaklarıyla değil, yetenekli iş gücü ve canlı kültürüyle ölçülmektedir.

Hem ekonomik aktivitenin özellikleri hem de iş gücüne katılım oranında eğitim durumunun belirleyici faktör olduğuna inanılmaktadır. Artan eğitim seviyeleri ile istihdam oranlarında bir artış meydana gelmektedir. Kadınların eğitim düzeyine göre katılım oranlarındaki farklılıklar erkeklere göre çok daha fazladır.

1.1.4 Yerleşim Birimine Göre Kadın İstihdamı

Türkiye'de istihdam edilen kadınların durumuna baktığımızda kadınların önemli bir bölümünün ücretsiz aile işçisi olarak istihdam edildiğini görmekteyiz. Ücretsiz aile işçiliği kırsal alanlarda daha yaygınken, kentsel alanlarda ücretsiz aile işçiliği daha az yaygındır. Bu kent-kır farkı, kentsel ve kırsal alanlarda kadınların katılım oranlarının çok farklı olduğu anlamına gelmektedir.

Ülkemiz insanlarının daha eğitilmiş olması, büyüyen orta sınıf ve insanların daha şehirli hale gelmesiyle birlikte; aileler, özellikle de kadınlar, yeni zorluklar ve yeni yaşam tarzlarıyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Kentleşme ve geçimlik tarımdan uzaklaşma, özellikle yüksek öğrenim görmemiş kadınların istihdam yapısını ciddi şekilde etkileyen başlıca faktörlerdir. Aile çiftliklerinin ve geçimlik çiftçiliğin öneminin azalması ve kırsal aile çiftliklerinde çalışan kadınlar için hizmet ve imalat sektörlerinde daha çekici fırsatların olması kadınların yönelimlerinde etkili olmaktadır.

Göç akışının yönü, ülkeden şehre, şehirden şehre, şehirden ülkeye ve ülkeden ülkeye şeklindedir. Son yıllarda kırsal alanlardan şehirlere, özellikle şehirlerden şehirlere nüfus göçü hızlı olmuştur. Göç ve bunun sonucunda ortaya çıkan hızlı kentleşme, genellikle şehirlerde bir çekme etkisi ve kırsal alanlarda bir itme etkisi ile açıklanabilmektedir. Nüfusun şehirlere itilmesinin ana itici güçleri; kırsal alanlardaki hızlı nüfus artışı, arazi kıtlığı, düşük üretkenlik, doğal afetler, arazinin miras yoluyla parçalanması ve yoğunlaşması ve bunun sonucunda ortaya çıkan olağanüstü işsizliktir. Tarım ve çatışmanın artan sosyal ve politik etkisi, geçim güvenliğini tehdit etmektedir. Kentsel nüfusu çeken faktörler arasında; kırsal ve kentsel alanlar arasındaki gelir farklılıkları, daha iyi eğitim ve sağlık talebi, şehirlerin çekiciliği, ulaşım ve iletişim

fırsatları, iş beklentileri, daha yüksek yaşam standardı ve kentsel kullanılabilirlik yer almaktadır.

1.1.5 Yaşa Göre Kadın İstihdamı

Kadınların iş gücüne katılımında yaş çok önemli bir faktördür. Bazı yaş gruplarının iş gücüne katılım oranları yüksek, bazı yaş gruplarının ise düşüktür. Kadınlar yaşlandıkça, evlenmek ve anne olmak istedikleri için işten uzaklaşmaktadırlar. Türk kadınlarının ortalama çalışma süresi oldukça düşüktür. Diğer şeylerin yanı sıra, evlenme ve çocuk sahibi olma isteği, kadınların 30 yaşından sonra iş gücü piyasasına girme oranını azaltmaktadır.

Kadınları erkeklerden ayıran bir diğer özellik olan doğurganlık da kadınların iş gücüne katılım oranlarını etkilemektedir. Daha fazla çocuğu olan kadınların önlerindeki birkaç yıl içinde işlerini bırakma olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

1.1.6 Çocuk Durumuna Göre Kadın İstihdamı

Kadınların iş gücü piyasasına katılımını etkileyen en önemli faktörlerden biri sahip oldukları çocuk sayısıdır. Çocuklu kadınların iş gücüne katılımı, çocuksuz kadınlarınkinden farklıdır.

Gelişmekte olan ülkelerde doğurganlık ile eğitim düzeyi arasında ters bir ilişki vardır. Bunun nedeni, iyi eğitilmiş kadınların çocuk sahibi olmak yerine yüksek ücretli işleri tercih etmesidir. Başka bir deyişle, kadınlar yüksek bütçeli işlerini kaybetmemek için çocuk sahibi olma hayallerini erteleyerek doğum oranlarını düşürmektedirler.

Kadınların iş gücü piyasasına katılımında kilit bir faktör olan çocuk bakımının ele alınması, kadınların iş gücü piyasasına katılımı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olacaktır. Bunu yapmak için devletin çocuk bakım hizmetlerini devralması ve çocuk bakım hizmetleri sunan tesislerin sayısını artırması gerekmektedir. Çalışan anneler için, tam zamanlı kamu çocuk bakımı, sorunu çözmede ve kadınları iş gücüne katılmaya teşvik etmede büyük bir atılım olacaktır.

Kadınların iş gücüne katılma olasılığı üzerinde, ilk çocuğun doğumu etkili olmaktadır. Kentte yaşayan vasıf düzeyi yüksek kadınların iş gücüne katılma olasılığı, ilk

çocuğun doğumuna kadar artarken, ilk çocuk doğduktan sonra iş gücüne katılma olasılığı düşmektedir. Sonraki yıllarda da eski düzeyine ulaşamamaktadır. Kentte yaşayan düşük vasıflı kadınların iş gücüne katılma olasılığı üzerinde ilk hamileliğin büyük ve olumsuz bir etkisi vardır. İlk doğumdan sonra kentte yaşayan vasıf düzeyi düşük kadınların büyük bir çoğunluğu doğum sonrasında iş gücüne katılmamaktadır. Kırsal alanlarda yaşayan kadınlar için ise durum farklıdır. Kırsal alanlarda yaşayan kadınların ilk hamilelikleri sırasında iş gücüne katılımları düşmekte fakat doğum sonrasında iş gücüne katılımları tekrar eski düzeyine ulaşmaktadır (Uraz vd., 2010, s. 2).

1.1.7 Türkiye’de Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar

Toplumsal yapının değişmesi ve grup yaşamına geçişle birlikte kadınlar hem yurt içinde hem de yurt dışında ekonomik yaşama katkı sağlamışlardır. Kadınlara özel çalışma hayatı ve finansal özgürlük kendilerine olan güvenlerini ve sosyal statülerini artırıp, aile içindeki statülerini yükseltmektedir. Bu onların sosyal ve ekonomik kalkınmadan faydalanmalarını ve iş gücü piyasasına katılımlarını artırmalarını sağlamaktadır. Kadınlar, ücretli istihdam söz konusu olduğunda yasal olarak ayrımcılığa uğramamaktadır ancak aile hayatında onlara yüklenen sorumluluklar, çalışıp çalışmamayı seçebilmeleri anlamına gelmekte ve bu da mesleki gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Kadınların işe katılımlarında, iş ve aile dengesinin kurulabilmesi için ev işleri, çocuk bakımı gibi sorumlulukları eşleriyle paylaşması ve devletin çalışan kadınları desteklemesi çok önemlidir.

1.2 DÜNYA’DA KADIN İSTİHDAMI

1.2.1 Dünya’da Kadın İstihdamının Genel Özellikleri

Dünya nüfusunun neredeyse yarısını oluşturan kadınlar, sınırlı çalışma alanı nedeniyle erkeklerin gerisinde kalmaktadırlar. Bu duruma sebep olarak erkek egemen kültürel bakış açısı, toplumda erkek çocuklara sunulan eğitim olanaklarının daha fazla olması, kadınlara yüklenen ev içi görevler ve yasaların yetersiz olması sayılabilmektedir.

Kadının dünyada çalışma hayatındaki yerine tarihsel bir bakış atıldığında, geçmişten günümüze, erkeklerin egemenliğinde yaşarken kadının aile, ev ve çocukların bakımından sorumlu olduğu anlayışının insanlar tarafından yaygın olarak kabul edildiği

anlaşılmaktadır. Tarımla birlikte yerleşik hayata geçiş, kadının sosyal ve ekonomik hayattaki ikincil statüsünü ortadan kaldırmaya yetmemiş, bunun sonucunda kadınlar hastane ve kamu kurumları gibi hizmet sektörlerinde çalışmaya başlamışlardır. 1970'lerde ticaret liberalizasyonu, çok uluslu şirketler tarafından geride bırakılan ucuz iş gücü yaratmıştır. Bu durumdan özellikle kadınlar etkilenmiştir ve düşük ücretlerle çalışmaya zorlanmıştır.

Kadınlar; emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişimcilik gibi üretim faktörlerinden emeğin önemi anlaşıldıktan sonra iş gücü piyasasında yer edinmeye başlamışlardır. Kadınların iş gücü piyasasına daha aktif ve ücretli katılımı, 18. yüzyılın sonunda İngiltere'de başlayan sanayi devrimine kadar uzanmaktadır. Bu dönemde teknolojik gelişmeler ve ortaya çıkan yeni icatlar üretimi artırmış, canlandırmış ve iş gücü talebini artırmıştır. Kadınların genel görünümündeki değişiklikleri teknolojik yeniliklerle birleştiren kadın iş gücü, zaman içinde iş gücü piyasasında daha aktif bir rol oynamaya başlamıştır.

1.3 TÜRKİYE EKONOMİSİNDE KADIN İSTİHDAMININ ROLÜ VE ÖNEMİ

Türkiye'nin genç ve dinamik bir iş gücüne sahip olması ekonomik büyüme için bir fırsat olarak görülmekte, ancak Türkiye yeterli istihdam yaratamadığı ve iş gücü piyasasındaki genç nüfusu tatmin edemediği için bu fırsatı değerlendirememektedir. Türkiye iş gücü piyasasına ve istihdam yapısına bakıldığında en önemli noktalardan biri de iş gücü arzı ile talebi arasındaki uçurumun yarattığı işsizlik ve istihdam sorunlarıdır.

Dünyanın ve Avrupa'nın (yükselen) ekonomileri arasına girmiş olmasına rağmen, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma ve yoksullukla mücadelede, hedeflenen gelişmişlik düzeyini ve AB üyeliğini yakalayabilmesi için, çalışabilir nüfusun tamamını, hiç olmazsa önemli bir oranını ekonomik ve sosyal kalkınma süreçlerine dahil etmesi gerekmektedir. Çalışabilir nüfusun yarısını devre dışı bırakarak bu hedeflere ulaşmak mümkün görünmemektedir (Aslantepe, 2012).

Kadın istihdamının, Türkiye Ekonomisi'ndeki rolü ve önemi yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle, "Türkiye'de kadın istihdamının artırılması son yıllarda çeşitli gerekçelerle politika yapıcıların gündemlerinde öncelikli alanlar arasında yer almaktadır.

Kadın istihdamını artırma girişimleri, idari bir düzenlemeye de konu olmuştur. 2010 yılında yayımlanan “Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat eşitliğinin Sağlanması” başlıklı Başbakanlık Genelgesi, kadın istihdamına yönelik faaliyetlerin neler olduğu ve nasıl uygulanması gerektiğini içermektedir. Genelge, kadın istihdamı sorununun hükümetin en üst düzeyince tanınması açısından önem arz etmektedir.” (KEİG Platformu, 2013, s. 7).

1.4 KADININ İSTİHDAMINI ARTIRMAYA YÖNELİK POLİTİKALAR

“Kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, kadınların sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal yaşamdaki konumlarını güçlendirmek, hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak” amacıyla kurulmuş olan Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü çalışmalarını yürütmektedir (T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, 2006).

Kadınların tarım dışı alanlarda istihdamının önünde çeşitli engeller bulunmaktadır. Bunların başında; kamu hizmetlerinin yetersizliği ve kadın iş gücüne olan talebin yetersizliği gelmektedir. Ülkemizin kısıtlı ve yetersiz istihdam olanakları ve istihdamsız ekonomik büyüme, kırsaldan kente göç eden kadınların işsiz kalmasına neden olabilmektedir. Bunların yanı sıra, cinsiyete dayalı işbölümü ve bu işbölümünü yeniden şekillendiren tercihler ve yasal düzenlemeler de kadın istihdamının önünde duran etmenler arasında sayılabilmektedir. Çalışma yaşamını düzenleyen yasalarda çocukların bakımı kadının yükümlülüğünde görülmekte olup, çalışma yaşamı ile aile yaşamını uyumlaştıracak düzenlemelere rastlanmamaktadır. Çocuk bakımı nedeniyle iş gücü piyasasından ayrılan kadınların, tekrar iş gücü piyasasına dönüşünü sağlamak hususunda ciddi anlamda bir politikanın varlığından söz etmek mümkün gözükmemektedir. Doğum ve analık izninden dönen kadınlar için aynı veya eşdeğer pozisyonlarda istihdamını garanti altına alacak ve iş gücü piyasalarına döndüklerinde mesleki eğitimlerini sağlayacak herhangi bir düzenlemeye de rastlamak mümkün değildir. Buradaki söz konusu bakım sadece çocukları değil, hasta, yaşlı ve özürlü bakımı da içermektedir (Eğitimsen, 2012).

Eğitim düzeyi düşük kadınların, uygulanacak politikaların odağında yer alması özellikle önemlidir. Kayıt dışı iş gücü piyasasının önemli bir bölümünü oluşturdukları için düşük eğitilmiş kadınların varlığını azaltmak, iş gücü piyasasının hem etkinliğine hem de

işlevselliğine katkıda bulunacaktır. Vergilendirme, denetim ve teftişlerin tam olarak bu politika çerçevesinde, plan ve programa göre gerçekleşmesi özellikle önemlidir.

Türkiye, kadınların iş hayatının her alanında sürekli gelişmesini sağlayan, bilim ve teknolojinin ışığında mesleki eğitim ve öğretim politikalarını oluşturmalı ve uygulamalıdır. Aksi takdirde geleceğimizde, kadın sorunları artacak ve sosyo-ekonomik yapımız hasar alacaktır. Türkiye'nin farklı bölgelerindeki bölgesel sosyolojik farklılıklar göz önüne alındığında, kadınların iş gücü piyasasına katılımını artırmak için sektörel, grup bazlı ve bölge bazlı eylem planları geliştirmek önemlidir. Öte yandan, katılımcı kadınların düzenledikleri program sonrasında istihdamlarını kolaylaştıracak bu politikaların işlevselliğini güçlendirmek için farklı yasal hükümler kullanılmalıdır.

BÖLÜM 2: LİTERATÜR TARAMASI

Kadınların aile içindeki geleneksel rolleri cinsiyete dayalı ücret ve gelir eşitsizliğinin nedenlerinden biri olabilir. Kadınlar geleneksel olarak ücretsiz aile işçisi olarak çalışmakta ve boş zamanlarını ev işlerine ayırmaktadır. Erkekler için durum tamamen farklıdır. Erkekler, kural olarak, aileye bakmaktan ve iş gücü piyasasında faaliyet göstermekten sorumludur. Gelişmiş ülkelerde yapılan çoğu çalışmada, kadınların iş gücüne katılımı büyük ölçüde ekonomik, coğrafi ve demografik değişkenlere (kadın geliri, erkek geliri, hane halkı kazancı, eğitim düzeyi, iş deneyimi, çocukların varlığı vb.) bağlıdır.

Kızılgöl (2012), çalışmasında 2002-2008 yılları arasındaki Hanehalkı Bütçe Anketleri'nden elde ettiği verileri birleştirilmiş veri setiyle analiz etmiştir. Çalışmanın amacı Türkiye'de yaşayan evli ve bekar kadınların kırsal ve kentsel alanlarda yaşamaları ayırımına göre çalışma kararlarını nasıl verdiklerini, bunu belirleyen faktörlerin neler olduğunu ortaya koymaktır. Analiz sonuçları, eğitim düzeyinin, yaşın, hanehalkı gelirinin, hanehalkındaki bağımlı kişi sayısının, hanehalkının yaşadığı konutun mülkiyetine sahip olup olmadığının en önemli faktörler olduğunu göstermiştir. En önemli etken olan eğitim düzeyinin artmasıyla, kadının iş gücüne katılım olasılığının artacağını saptamıştır. Çocuk sayısının kırsal alanda iş gücüne katılımı artırdığı, kentsel alanda ise azalttığı bulgusuna ulaşmıştır. 0-5 yaş arası çocukların bakıma daha fazla ihtiyaç duymasından dolayı kadınların iş gücüne katılımının azaldığını söyleyen diğer çalışmaların aksine 0-5 yaş arası çocuğu olan kadınların, çocuğu daha büyük yaşlarda olan kadınlara göre daha fazla iş gücüne katıldığını gözlemlemiştir. Bu bulgu önemlidir çünkü teoride tersi bir durum olması beklenir. Evdeki bağımlı birey sayısı ile iş gücüne katılım arasında pozitif, hanehalkı geliriyle iş gücüne katılım arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Dayıoğlu ve Kırdar (2010), da çalışmalarında kırsal-kentsel alan ayırımına değinmişlerdir. 1988-2006 yıllarında görülen eğilimlerin sebeplerini ve kadınların iş gücüne katılımını belirleyen etkenleri araştırmışlardır. 1988 yılından 2006 yılına giderken, kırsal kesimden kente yapılan yoğun göçler sonucu kadınların iş gücüne katılım oranlarının düştüğünü gözlemlemiştir. Kırsal alandaki iş gücüne katılımın da düştüğünü ancak kırsal alanlardaki katılımın hala kentsel alanlardaki iş gücüne katılımdan fazla olduğunu ortaya koymuşlardır. Kadınların %60'ının tarım sektöründe çalışması tarımdaki herhangi bir değişimin, iş gücüne katılımlarında büyük etki göstereceği anlamına gelmektedir.

Buldukları diğer bulgular şu şekildedir: Ücretli çalışmanın artış göstermesi, aile içinde ücretsiz çalışmaya göre kadınların iş gücüne katılımında pozitif bir etki göstermiştir; eğitim seviyesinin artması kadının iş gücüne katılımını artıracaktır; kentsel alanlarda evli kadınların iş gücüne katılımı artış göstermesine rağmen, hala bekar kadınların katılım oranından azdır ve çocuk sayısı ile iş gücüne katılım arasında negatif bir ilişki vardır. Çok sayıda araştırma Türkiye'nin kentleşme sürecinin kadınların iş gücüne katılımı üzerindeki olumsuz etkisine odaklanmaktadır. Dixon (1982), Erman (1998), Taymaz (2009), Koçak (1999), Uraz, Aran, Hüsamoğlu, Okkalı Şanalmiş ve Çapar (2010). Çok sayıda kadın Türkiye'nin kırsal kesimlerinde tarım ekonomisinin bir parçasıydı ve ücretsiz olsalar bile hasat ve çiftçilik gibi tarımsal işleri yaptılar ancak 1970'ler, 1980'ler ve 1990'larda hızlı bir kentleşme süreci sonucunda kırsal kesim insanları kentsel alanlara taşınmıştır. Bu sürecin sonucunda çok sayıda göçmen kadın iş gücünden çekilmiş ve işsiz ev hanımı olmuştur. Kültürel kısıtlamalar, düşük ücretler, eğitim ve beceri eksikliği vb. gibi çeşitli faktörler nedeniyle birçoğu rekabetçi kentsel iş piyasalarında herhangi bir iş aramamışlardır. Bu nedenle, kırsal kesimde iş gücünün bir parçası iken, kentsel alanlarda iş gücünün bir parçası olamamışlardır. Kadınların iş gücüne katılımını etkileyen bir diğer önemli faktör de sosyo-kültürel faktörler, özellikle Türk toplumunun ataerkil kültürü/yapısıdır. Alkan (1995), Başlevent ve Onaran (2003), Erman (1998), Antecol (2000), Eyüboğlu, Özar ve Tanrıöver (2000), Kasnakoğlu ve Dayıoğlu (1997), Özar ve Günlük-Şenesen (1998), Smits ve Hoşgör (2006), Uraz, Aran, Hüsamoğlu, Okkalı Şanalmiş ve Çapar (2010). Türk kültüründe ev işleri ve çocuk bakımı kadınların en önemli sorumluluğu olarak algılanırken, para kazanma faaliyetleri erkeklerin sorumluluğu olarak kabul edilmektedir. Kadınların geleneksel rollerine öncelik vermeleri ve aile sorumluluklarını yerine getirmeleri beklenmektedir. Kadınlar erken yetişkinlik yıllarında iş gücü piyasasına katılsalar bile, birçoğu evlendikten veya çocuk sahibi olduktan sonra kendilerini ailelerine adanmak için işlerini bırakmaktadır. Bu nedenle, ataerkil kültürün kadın-erkek ilişkilerine etkisi sonucunda pek çok kadın iş gücüne katılmaktan kaçınmaktadır. Literatürde eğitim de kadınların iş gücüne katılımı ile ilgili önemli bir konudur. Başlevent ve Onaran (2003), Eyüboğlu, Özar ve Tanrıöver (2000), İnce ve Demir (2006), Uraz, Aran, Hüsamoğlu, Okkalı Şanalmiş ve Çapar (2010). Hemen hemen tüm araştırmalar, eğitim düzeyinin kadınların iş gücüne katılımını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Eğitimli kadınlar yüksek ücretlerle daha iyi işler bulabilmektedir. Yüksek öğrenim aynı zamanda kadınların

özgüvenini de arttırır ve kültürel kalıpların üzerlerindeki baskısına direnebilirler. Ancak bu, eğitilmiş kadınların kültürel faktörlerin etkisi altında olmadığı anlamına gelmez. Birçok eğitilmiş kadın evlendikten ve çocuk sahibi olduktan sonra çalışmamayı tercih etmektedir. Literatür, ekonomik faktörlerin kadınların iş gücüne katılımı üzerindeki etkisini de incelemektedir Başlevant ve Onaran (2003), Karabıyık (2012), Korkmaz, Alacahan, Cesim, Yücel ve Aras (2013), Önder (2013), Şener (2011), Ayşit Tansel (2002). Çok sayıda kadın yüksek ücretlerle iyi iş bulamamakta, genellikle düşük ücretli kayıt dışı işlerde çalışmaktadır. Bu nedenle birçok kadını, özellikle de çocuğu olanları, bir işte çalışmanın faydaları tatmin etmemektedir. Bu tür sorunlar nedeniyle iş bulma arayışına girmezler. Ayrıca evli kadınların iş gücüne katılımı, eşlerinin katılımı ve geliri ile yakın bir ilişki içindedir. Eşleri iyi bir işe sahip olduğunda, kadınlar iş gücü piyasasına katılmaktan kaçınma eğilimindedir.

Doğrul (2008), çalışmasında 2001 krizi sonrası kentsel alanlarda kadının iş gücüne katılımını belirleyen faktörleri ele almıştır. Türkiye İstatistik Kurumu'na hazırlanan 2003 yılı Hanehalkı Bütçe Anketinden alınan verileri kullanmıştır. Kadınların aile yapılarını ve sosyo-demografik durumlarını inceleyen bir çalışma yapmıştır. Kadınları evli kadınlar ve tüm kadınlar olarak 2'ye ayırarak incelemiştir. En önemli etkenler olarak; eğitim durumu, medeni durum, ailenin gelir düzeyi, çocuk sayısı ve yaş değişkenleri göze çarpmaktadır. Medeni durumun bekar olmasının, iş gücüne katılım olasılığını artıracaklarını; eğitim düzeyinin, hanehalkının gelir düzeyinin ve çocuk sayısının iş gücüne katılımda pozitif yönde bir etkisi olduğunu ve yaşanan konutun mülkiyetine sahip olunması durumunda kadının çalışma hayatına girmekte istekli olmayacağını gözlemlemiştir. Teoride evli kadınlarda kocanın eğitim düzeyi arttıkça, kadının iş gücüne katılımının artacağı düşünülebilir ancak çıkan sonuçlar bunun böyle olmadığını göstermiştir. Bunun sebepleri olarak yazar; kocanın eğitim düzeyi arttıkça gelir seviyesinin de artacağını, dolayısıyla kadının çalışma konusunda isteksiz olacağını ve sosyal olarak kadının iş gücüne katılımında hala olumsuz tutum sergileyebileceğini gösterir. Bir başka evli kadınlar ve bekar kadınlar olarak 2'ye ayırarak yapılan çalışmada Yıldırım ve Doğrul (2008), kentsel alanda yaşayan kadınların iş gücüne katılmama kararlarını belirleyen faktörleri ele almışlardır. Türkiye İstatistik Kurumu'na hazırlanan 2003 yılı Hanehalkı Bütçe Anketinden alınan fert düzeyinde verileri kullanmışlardır. Kadınların aile yapılarını ve sosyo-demografik durumlarını inceleyen bir çalışma yapmışlardır. Kadınları evli kadınlar

ve tüm kadınlar olarak 2'ye ayırarak incelemiştir. En önemli etkenler olarak; medeni durum, eşin eğitim durumu, ailenin gelir düzeyi, çocuk sayısı değişkenleri göze çarpmaktadır. Eğitim düzeyinin, hanehalkının gelir düzeyinin ve çocuk sayısının iş gücüne katılımda pozitif yönde bir etkisi olduğunu ve yaşanan konutun mülkiyetine sahip olunması durumunda kadının çalışma hayatına girmekte istekli olmayacağını gözlemlemiştir. Kadınların, hanehalkının gelir düzeyi yüksekse sosyalleşmek amaçlı çalışma hayatını tercih etmeyeceklerini; finansal zorluklarının bulunması gerektiğini belirtmiştir. Teoride evli kadınlarda kocanın eğitim düzeyi arttıkça, kadının iş gücüne katılımının artacağı düşünülebilir ancak çıkan sonuçlar bunun böyle olmadığını göstermiştir. Kadınların eş ve anne rollerinin daha ağır bastığını, çalışmak isteseler de hane içindeki görevlerinin bunu zorlaştırdığını, bekar kadınların iş gücüne daha fazla katıldığını gözlemlemiştir. Çocuğun yaşının değil sayısının önemli bir etken olduğunu, çocuk sayısı arttıkça kadınların annelik görevlerinin artmasının ya da kreş masraflarının birden fazla çocukta daha fazla olmasının buna sebep olabileceğini belirtmiştir.

Tunalı (2018), çalışmasında 2012 Türkiye İstatistik Kurumu hanehalkı mikro veri setini kullanarak, kadınların iş gücüne katılımlarını belirleyen etkenleri ortaya koymak amacıyla lojistik regresyon analizi yapmıştır. Eğitimin en önemli etken olduğunu ve medeni durumla iş gücüne katılım arasında ters-u ilişkisi olduğunu saptamıştır. Kadının yaşı, kır veya kentte yaşıyor oluşu ve referans kişi olup olmamasının da etkili olan diğer faktörler olduğunu belirtmiştir. Kentte yaşayan kadınlara göre kırsal kesimde yaşayan kadınların daha fazla iş gücüne katıldığını gözlemlemiştir. Eğer kadın referans kişiye, yani hanehalkının geçiminden kadın sorumlu ise iş gücüne katılımda bu durumun belirleyici bir etken olduğunu ve iş gücüne katılımı artırıcı yönde etki gösterdiğini tespit etmiştir. Berber ve Eser (2008), çalışmalarında, Türkiye'de kadın çalışanların sektörel dağılımını hem ulusal hem de bölgesel bazda analiz etmişlerdir. 2002 yılından sonra kadınların iş gücüne katılımının azaldığı görülmektedir. Berber ve Eser, 2005 yılında ücretli çalışanların oranının yüzde 43,8, ücretsiz aile çalışanlarının oranının ise yüzde 41,7 olduğunu gözlemlemiştir. Kadın istihdamının bölgesel kalkınma açısından sektörlere göre farklılık gösterdiğini gözlemlemiştir. Batı kesiminde bazı bölgelerde kadın istihdamı hizmetler sektöründe yoğunlaşıp, bazı bölgelerde tarım sektöründe yoğunlaşmasına rağmen diğer sektörler arasında fazla bir fark bulunmadığı ve doğu bölgelerinde tarım sektörleri ile diğer sektörler arasında pek bir fark olmadığı sonuçlarına

ulaşmışlardır. Yılmaz ve Zoğal (2015), çalışmalarında, Türkiye’de ve Avrupa’da kadınların iş gücüne katılımını, tarihsel arka planı, kadının iş gücüne katılım oranını etkileyen ekonomik ve sosyal faktörleri ve kadınları iş gücüne katılmaya teşvik edecek kural koyucular tarafından düzenlenen son yasal düzenlemeleri incelemişlerdir. Türkiye’de kadının iş gücüne katılımının belirleyicileri olarak şu etkenleri belirtmişlerdir: Kadının eğitim düzeyi, yaşı, medeni hali, çocuk sayısı, eşin eğitim durumu vb. Eve çalışıp erkeğin bakacağına ve kadının ev işleriyle ve çocuklarla ilgileceğine yönelik toplumsal düşüncenin kadını iş yaşamından uzak tuttuğuna ve kadınların cinsiyet ayrımcılığına uğradığına dikkat çekmişlerdir. Eğitim düzeyinde ulaşılan sonuçlar diğer çalışmalarla paraleldir. Eğitim düzeyi her zaman kadının çalışma hayatına girme isteğinde etkili olacaktır diyebiliriz. En yüksek iş gücüne katılma oranının, 25 ile 44 yaşları arasındaki kadınlar arasında olduğunu belirtmişlerdir. Çocuk sayısı arttıkça kadının iş gücüne katılım isteğinin azalacağını gözlemlemişlerdir. Son yıllardaki, evli kadınlar arasında da artan iş gücüne katılımın, toplumsal düşünceleri değiştirip bu düşünceler nedeniyle kadının çalışma hayatına atılamama nedenini ortadan kaldıracaklarını belirtmişlerdir. Akgeyik’in (2017), çalışmasındaki amacı, 2007-2016 yılları arasında Türkiye’de kadınların iş gücüne katılımını etkileyen faktörleri incelemektir. Türkiye İstatistik Kurumu’ndan elde edilen verilerle yaptığı analize göre, kadınların iş gücüne katılım oranını etkileyen ana faktörün kadınların eğitim düzeyinin artması olduğunu gözlemlemiştir. Diğer faktörler olarak; hane içi geliri, doğurganlık oranını, eşin eğitim durumunu ve kültürel faktörleri belirtmiştir. İstatistikler, üniversite diplomasına sahip kadınların diğer kadınlardan ekonomik olarak daha aktif olduğunu göstermiştir. Kadınlar için evlilik yaşının artmasının, kadınların iş gücüne katılımını etkilediği, ayrıca, buna bağlı olarak azalan doğurganlığın da kadınlar arasındaki katılım oranını artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Son olarak, boşanma oranlarındaki artışın da bu eğilime katkıda bulunduğunu belirtmiştir. Aksoy (2018), çalışmasında Türkiye’de kadın istihdamını etkileyen faktörleri incelemiştir. Araştırmada ağırlıklı olarak TÜİK ve İLO veri seti kullanılmış ve kadınların eğitim düzeyinin, medeni durumunun, yaşının, ücretsiz aile işçiliği yapıyor olup olmamasının, yasal düzenlemelerin, ataerkil yapının, cinsiyetler arasındaki ücret eşitsizliğinin ve kırdan kentlere göçün kadın istihdamında belirleyici faktörler olduğu sonucuna varmıştır. Kırsal alanda ücretsiz aile işçiliği yapan kadınların sayısının fazla olmasının ve tarımda görülen işsizlik oranlarının artmasıyla işsiz kalan düşük eğitim seviyesindeki kadınların sayısının arttığını

gözlemlemiştir. Bu kadınlar kentsel alanda farklı bir sektörde istihdam edilmek için yetersiz kalmış olacak ve daha düşük ücretli vasıfsız işlerde çalışmak zorunda kalacaktır. Eğitim durumunun artmasının, kadının bekar olmasının, ücretli aile işçiliği yapmıyor olmasının ve çocuk sahibi olmamasının kadının iş gücüne katılımını artırıcı yönde etki edeceğine değinmiştir. Cinsiyet ayrımcılığının, ataerkil toplum yapısının ev içi görevleri kadın işi olarak değerlendirmesinin ve kadınların aynı işi yaptıkları halde erkeklerden daha az ücret almalarının, kadınların iş gücü piyasasında erkeklere oranla daha pasif olmasına yol açtığını belirtmiştir. Bulunan diğer sonuçlar şu şekilde özetlenmiştir: Yaş arttıkça ve evlenilen ya da çocuk sahibi olunan dönemlerde iş gücüne katılım azalmaktadır. Devletin kadın istihdamı politikaları, iş gücüne katılımı artırıcı etkiye sahip olacaktır ancak son zamanlarda yeni reformlar yapılsa da bunlar yeterli olmamıştır. Özer ve Biçerli (2003), çalışmalarında sınırlı en küçük kareler panel veri regresyonu, sabit etkiler modeli ve rastgele etkiler modeli kullanarak, Türkiye için kadın istihdamının belirleyicilerini araştırmışlardır. Kadınların iş gücüne katılımının; ücretsiz aile işçileri, ev kadınlarının kadın iş gücüne oranı ve emeklilerin nüfus içindeki oranı gibi değişkenlerden önemli ölçüde etkilendiğini bulmuşlardır. Kadın istihdamı ile enflasyon oranı, işsizlik oranı ve büyüme oranı gibi bazı makroekonomik değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını gözlemlemişlerdir. Çalışmada, kadın işçilerin iş gücü piyasalarına entegre olmadığı savunulmuştur. Türkiye'de kadınların işleri olarak kabul edilen geleneksel görevleri kadınlar üstlenmektedir. Dolayısıyla kadın istihdamını sosyolojik faktörlerle ilişkilendirmişlerdir.

Che ve Sundjo (2018), çalışmalarında Kamerun'da kadının iş gücüne katılımın belirleyicilerini ampirik olarak araştırmayı amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda veriler Ulusal İstatistik Enstitüsü (NIS) tarafından toplanan 2011 Kamerun demografik sağlık Anketi'nden elde edilmiştir. Özellikle; çalışma durumu, eşin çalışma durumu, annelerin/hanehalkının özellikleri ve inanılan dinin kadınların iş gücüne katılımı üzerindeki etkisini logit regresyon modeliyle araştırmışlardır. Kadının çalışmayan bir kocaya sahip olmasının ve yaştaki bir artışın kadınların iş gücü piyasasına katılma olasılığını artırdığını ileri sürmüşlerdir. Evde 0-5 yaş arası küçük çocukların varlığının ve ailenin müslüman olmasının, kadınların iş gücü piyasasına katılma olasılığını azalttığını gözlemlemişlerdir. Yaş ilerledikçe kadınların, genç kadınlara kıyasla daha fazla tercih edildikleri ve genç kadınlardan daha fazla iş bulma fırsatına sahip oldukları sonucuna

ulaşmışlardır. Ev içinde başka bir kadının varlığının, o uzakta iken aile işlerinde kadına yardımcı olabilmesi nedeniyle kadının iş gücüne katılımının artmasına neden olacağını fakat 0-5 yaş arası küçük çocukların varlığının, bir kadının iş bulma şansını azaltacağını belirtmişlerdir.

Mujahid (2014), çalışmasında Pakistan'daki kadın iş gücü arzının hem kişisel hem de hanehalkı belirleyicilerini analiz etmektedir. 2005-2006 yılları için İşgücü Anketi'nden alınan 10-65 yaş arasındaki kadınlara ilişkin verileri kullanarak, kadının iş gücüne katılımının çeşitli yönlerini açıklayan ampirik kanıtlar sunmaktadır. Kadınların iş gücüne katılımını belirleyen potansiyel açıklayıcı değişkenler arasında kadınların kişisel özellikleri ve hanehalkı özellikleri yer almaktadır. Söz konusu değişkenlerin kadınların iş gücüne katılımı üzerindeki etkisini tahmin etmek için probit model kullanılmıştır. Çalışma, kadınların iş gücüne katılma olasılığının yaşla birlikte arttığını ortaya çıkarmıştır. Bu durum, genç kadınların düşük eğitim seviyesi, deneyim ve eğitim eksikliği nedeniyle iyi bir ücret almayacağı gerçeğiyle açıklanmıştır. Yüksek eğitilmiş kadınların üretken faaliyetlere katılma ve dahil olma olasılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla, eğitim düzeyi yükseldikçe iş gücüne katılım olasılığı da önemli ölçüde artmaktadır. Medeni durum, kadınların katılım oranlarını etkileyen bir diğer faktör olarak açıklanmıştır. Pakistan örneğinde, evli kadınların iş gücü piyasasına girme olasılığı daha düşüktür. Ancak boşanmış ve bekar kadınlar için bunun tersinin geçerli olduğu vurgulanmıştır. Bunun nedeni; çoğunlukla, kadınlarla ilgili tüm kararların ailenin erkek üyeleri tarafından alındığı ataerkil ve erkek egemen toplum olarak gösterilmiştir. Kadınların yaşı ve deneyimi, iş gücü piyasasına katılma kararı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Ekonomik baskı, kadınları iş gücü piyasasına iten en önemli faktörlerden biridir. Sonuç olarak; sorunları ele almak için, daha iyi eğitim olanaklarına eşit fırsatlarda ve özellikle kadınlar için uygun işlere erişim sağlayan, toplumsal cinsiyete duyarlı politikaları gözetmeye ciddi bir ihtiyaç olduğuna değinilmiştir.

Aldan ve Öztürk (2020), çalışmalarında son yıllarda tarım dışında kadının iş gücüne katılımının artmasının arkasındaki sebepleri, kuşağın etkisinden ayrıştırarak araştırmışlardır. Aşağı yukarı benzer yıllarda doğmuş olup aynı çağın koşullarına sahip olan, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, yazgıları yaşamış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişiler topluluğu olarak tanımlanan kuşak etkisinin belirleyicilikte etkili olduğunu ve

eğitim düzeyi, doğurganlığın azalması ve emeklilik yaşının yükselmesinin kadının iş gücüne katılımında artırıcı yönde etkisi olduğunu gözlemlemişlerdir. Yukarıda özetlenen diğer çalışmaların aksine çocuk sahibi olmanın iş gücüne katılımında negatif yönde etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Toplumun var olan değer yargılarının değişmesiyle ve devletin politika değişiklikleriyle, kuşak etkisi dedikleri etken geçerli olmuştur ve eski kuşağa göre yeni kuşakta iş gücüne katılma oranları daha yüksek olmuştur. Kreş ve okul öncesi eğitimlerinin daha uygun ücretlerle genele yayılmasının ve evden çalışma veya esnek çalışma saatlerinin yaygınlaşmasının kadının iş gücüne katılımı üzerinde olumlu yönde etki gösterebileceğini ve son etken olarak yaşlıların hanede bulunmasının da kadının iş gücüne katılmasının üzerinde olumsuz bir etkide bulunduğunu belirtmişlerdir.

Topçu (2018), çalışmasında kadının iş gücüne katılımının belirleyicileri üzerine değil de iş gücünün dışına odaklanmıştır. Türkiye’de 2015 yılında kadınların ev işleriyle uğraşmalarının belirleyicilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması Düzey 2 26 bölge verilerinden analizini gerçekleştirmiştir. Ulaştığı sonuçlar şu şekildedir: Hanehalkı geliri arttıkça kadınların ev işleriyle uğraşma oranı artmaktadır; asgari ücret ve kadının eğitim düzeyindeki artışlar, ev işleriyle uğraşanların sayısını negatif etkilemektedir. Asgari ücretin, ev işleriyle uğraşanların sayısını etkilemesi, iş gücüne katılımın aksine, demografik değil ekonomik bulguların belirleyici olduğunu tespit etmiştir. Okul öncesi eğitim kurumlarının artmasının, ev işleriyle uğraşan kadınların sayısını azaltacağını, bu sayede iş gücüne katılımının artabileceğini belirtmiştir.

Özer ve Özgenç (2018), çalışmalarında TRA1 bölgesinde (Bayburt, Erzincan, Erzurum), 2005-2015 dönemindeki Türkiye İstatistik Kurumu, Hane Halkı İşgücü Anketleri panel veri setinden, logit modeli ile kadının iş gücüne katılımının belirleyici etkenlerini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Çalışmada yaş, yıl, eğitim durumu, medeni durum değişkenleri üzerinden bir inceleme yapılmıştır. Çıkan sonuçlar şu şekildedir: Bekar kadınlar, evli kadınlara göre daha fazla iş gücüne katılmaktadır. 25-34, 35-44, 45-54 yaş aralığındaki kadınların, 15-24 yaş aralığındaki kadınlara göre iş gücüne katılımı daha fazladır. 2008 krizinin kadının iş gücüne katılımında etkisini gözlemlemek amacıyla modele yıl değişkeni eklenmiş; 2008 sonrası dönemde, 2008 öncesine göre katılım olasılığının arttığı gözlenmiştir. Kadınların iş gücü piyasasına katılmamalarının arkasında;

ücret eşitsizliği, cinsiyet ayrımcılığı ve geleneksel bakış açısı gibi kültürel, toplumsal ve siyasal başka etmenlerin de bulunduğunu belirtmişlerdir. Özar ve Şenesen (1998), çalışmalarında Türkiye’de kentsel alanda yaşayan kadınların iş gücüne girmeme kararını etkileyen faktörleri incelemeyi amaçlamışlardır. Kadınların sosyo-demografik özelliklerini ve aile geçmişlerini vurgulayan bir yaklaşım benimsemişlerdir. 1995 sonbaharında Türkiye'nin dört büyük şehrinde (Adana, Ankara, İstanbul, İzmir) yapılan bir saha araştırmasındaki verileri kullanmışlardır. Tüm veri kümesi için ve evli kadınlar için olmak üzere kadının iş gücüne katılmamasının altında yatan faktörleri iki lojistik regresyon modeli temelinde tartışmışlardır. Modellerin bulgularına göre, hanehalkında iş gücüne katılımsızlığın belirleyicisi olarak kadınların eş ve anne olarak rolünün büyük bir önem taşıdığı sonucuna ulaşmışlardır. Doğurganlık oranlarındaki düşüşün, kadınların iş gücüne katılımının üzerinde önemli bir etki yaratmadığı sonucunu gözlemlemişlerdir. Çocuklara bakmanın kadınların sorumluluğu olduğu ve çocuk bakım yerleri eksikliğinin bu sonuç üzerinde önemli bir etkisi olduğunu vurgulamışlardır. Bekar kadınlar arasında daha yüksek katılım oranları olması, kadınların iş hayatına karşı olumlu bir bakışa sahip olmalarına rağmen, ev içi görevleri sebebiyle bu isteklerini kolayca gerçekleştiremedikleri sonucuna ulaştırmıştır. Lisaniler ve Bhatti (2005), çalışmalarında kadın iş gücü arzının belirleyicilerini, yani kadınların 2001 yılı için Kuzey Kıbrıs'taki iş gücüne katılma kararlarını etkileyen faktörleri incelemişlerdir. Kuzey Kıbrıs'ta Eğitim ve İstihdamda Cinsiyet Profili anketinden elde edilen verilerin analizi, kadın eğitiminin kadınların katılım olasılığını artıran ana faktör olduğunu göstermiştir. Yaşın da kadınların emek arzını etkileyen önemli faktörlerden olduğunu tespit etmişlerdir. Bulgular, ataerkilliğin ve kültürel faktörlerin Kuzey Kıbrıs'taki kadınların iş gücü arzı kararları üzerinde etkili olduğunu da göstermektedir. Veriler; evli olmanın, kadınların iş gücüne katılımında olumsuz etkide bulunacağına tutarlı bir destek sağlamamaktadır ancak toplumun ataerkil yapısının, kadınların iş gücüne katılımını olumsuz yönde etkileyen bir faktör olduğu söylenebilmektedir. Kadınların iş gücüne katılımını önemli ölçüde etkileyen diğer faktör yaş olarak gözlenmiştir. 25-34 ve 35-44 yaş gruplarında olmak, kadınların katılım olasılığını artırıcı yönde etki yapmaktadır. Kadın emeğinin büyük ölçüde göz ardı edilen bir alan olduğunu ve kadınların iş gücü arz kararını etkileyen faktörleri belirlemek için ulusal düzeyde daha fazla araştırma yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Er (2013), çalışmasında kadınların iş gücüne katılım oranlarını etkileyen faktörleri ve mekansal

etkileri ortaya koymak için İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS-2) seviyesindeki 2010 yılına ait 26 bölge verilerini incelemiştir. Kadının iş gücüne katılımıyla eğitim durumu arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Kadınların tarım sektöründeki rolü arttıkça ve erkeklerin çalışma oranı arttıkça kadınların iş gücüne katılımının artacağını vurgulamıştır. Doğurganlık ve çocuk sayısı arttıkça kadının iş gücüne katılımının azalacağını gözlemlemiştir. Kadının iş gücüne katılımı ile nüfus artış oranı arasında bir etki olmadığını bulmuştur. Ayrıca, çalışmada önemli bir mekansal etki olduğu anlaşılmıştır. Bu da bir bölgedeki kadının iş gücüne katılım oranlarının, komşu bölgelerdeki kadınların iş gücüne katılım oranlarını etkilediği anlamına gelir ve bu da coğrafi bir bağımlılığın olduğunu gösterir.

Bektaş (2015), çalışmasında kadınların iş gücüne katılımıyla ülkenin gelişmişlik düzeyi arasında bir bağlantının olmayabileceğini öne sürmüştür. Afrika ülkelerinde ve gelişmiş batı ülkelerinde hemen hemen aynı düzeyde kadının iş gücüne katılımı görülmektedir. Kadının iş gücüne katılımının en az görüldüğü ülkeler ise Müslüman ülkelerdir. Buradan toplumsal ve kültürel bakış açısının çok önemli bir etken olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Eğitim durumunun, yaş aralıklarının, kadının sosyal hayattaki yerinin, cinsiyetler arasındaki eşitsizliklerin, kent-kır ayrımının ve sektörlerin kadının iş gücüne katılımındaki en önemli etkenler olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada da yine diğer çalışmalara paralel olarak eğitim düzeyinin artmasıyla iş gücüne katılım arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Kadınların çalışmama sebepleri olarak, anket sonuçlarından %56 kendi tercihleri, %19 ev içindeki görevleri, %11 eşlerin istememesi sonucu çıkmıştır.

Joumette (2003), çalışmasında OECD ülkelerinde kadın iş gücüne katılımının belirleyicilerini incelemektedir. 17 OECD ülkesini kapsayan bir panel veri seti kullanarak ekonometrik analizini gerçekleştirmiştir. 1985-1999 dönemi boyunca, ülkeler ve yarı zamanlı ve tam zamanlı çalışan kadınlar arasında ayrım yapmıştır. Eğitimin, genel iş gücü piyasası koşullarının ve kültürel tutumların, kadınların iş gücüne katılımının temel belirleyicileri olmaya devam ettiğini belirtmişlerdir. Yarı zamanlı iş fırsatlarını artırmanın iş gücüne kadın katılımını artıracaklarını söylemektedir. Çocuk yardımlarının, potansiyel yarı zamanlı çalışanlar için kadın iş gücü arzını azaltan bir gelir etkisi yarattığını gözlemlemiştir. Bulunan diğer sonuçlar ise şu şekildedir: 20 haftaya kadar ücretli ebeveyn izninin sağlanması, kadınların iş ve aile yaşamını birlikte sürdürebilmelerine ve iş garantisi

yoluyla iş gücü piyasasına olan bağılıklarını güçlendirmelerine yardımcı olarak kadın emek katılımını artırma eğilimindedir. Kadın eğitimi teşvik eden kamu politikaları, kadınların katılımı üzerinde de büyük bir etkiye sahip olacaktır. Taşseven, Altaş ve Ün (2016), çalışmalarında, OECD ülkelerinde kadın iş gücüne katılımının belirleyicileri olan; kişi başına düşen GSYİH, işsizlik oranı, kadın ve erkek yükseköğretim kayıt oranı ve doğurganlık oranını panel veri analizi kullanarak incelemişlerdir. Veriler Dünya Bankası veri tabanından elde edilmiş olup, 1990-2013 dönemini kapsamaktadır. İşsizlik oranının, kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasıla ve doğurganlık hızının kadınların iş gücüne katılma oranını olumlu ve anlamlı bir şekilde etkilediğini tespit etmişlerdir. Doğurganlık hızını, kadınların iş gücüne katılma oranı üzerinde en yüksek etkiye sahip değişken olarak bulmuşlardır. OECD ülkelerinde azalan çalışma çağındaki nüfusla birlikte, kadınların iş gücüne katılımının son zamanlarda arttığını, iş gücünün daralmasına karşı koyduğunu ve büyümeyi hızlandırdığını belirtmişlerdir. Hollanda, Almanya, Avusturya, İsveç, Birleşik Krallık, Danimarka, Belçika ve Lüksemburg gibi bazı OECD ülkelerinde kadınlar arasında yarı zamanlı istihdamın payı oldukça yüksektir ve bu ülkelere bazıları yüksek kadın istihdam oranlarına sahiptir. Çocuk sahibi kadınların, çocuk sahibi olmayan kadınlara göre iş gücüne katılımlarının önemli ölçüde azaldığı ve çocuk bakım tesislerinin, çocuk bakımının maliyetinin ve aile yapısının kadın istihdamını etkileyen önemli faktörler olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Kadınların iş gücüne katılımı Türkiye'de yüzde 30 civarındayken, İzlanda'da yüzde 78, İsviçre ve Norveç'te yüzde 74, İsveç'te yüzde 72, Danimarka ve Hollanda'da yüzde 70'tir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi kadın istihdamı ile yakından ilişkilidir. Türkiye, OECD ülkeleri arasında kadınların iş gücüne katılım oranının en düşük olduğu ülkedir. Bu bağlamda kadın istihdamının önemli bir belirleyicisinin eğitim düzeyi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ancak gelişmekte olan ülkelere eğitim düzeyi yeterli değildir. Norveç, Danimarka, İsveç ve Finlandiya gibi bazı OECD ülkelerinde kadınların eğitim düzeyi ve fırsatları diğer ülkelere göre çok daha iyidir. Gelişmekte olan ülkelere ve Türkiye'de kadınların çoğu yarı zamanlı işlerde istihdam edilmektedir. İş bulma, ücret ve sosyal haklar konusunda eşitsizlikler vardır. Kadınlar ev işlerine ve aile hayatına daha fazla zaman ayırabilmek için esnek çalışma saatlerinde çalışmaktadır. OECD ülkelerinin büyüdükçe kadın istihdamına ve üretime katkısının arttığını ve dolayısıyla gayri safi yurtiçi hasıla ile kadın katılımı arasında önemli bir ilişki

olduğunu vurgulamışlardır. Bu çalışmada, kadınların iş gücüne katılma oranı üzerinde en yüksek etkiye sahip değişkenin doğurganlık hızı olduğu bulunmuştur.

Işık Erol (2015), çalışmasında kadının iş gücüne katılımında bir etken olarak ücret konusuna dikkat çekmiştir. Hem kadınların daha düşük ücret ödenen işlerde istihdam edilmesinin hem de aynı işi yapmalarına rağmen erkeklerden düşük ücret almasının, kadını iş gücünden uzaklaştıracağını belirtmiştir. Evde çocuk ya da yaşlı bulunmasının ve bu sorumlulukların hala kadının görevi olarak görülmesinin, okul öncesi eğitim kurumlarının saatlerinin, kadının çalışma saatleriyle uymamasının kadının çalışma tercihinin olumsuz yönde etkileyeceğine değinmiştir. Eğitim arttıkça istihdam seviyelerinin artacağı diğer çalışmalarla paralel olarak bu çalışmada da açıklanmış ve kız çocuklarının okula gönderilmemesi, çalışma hayatında yeterince imkan sunulmaması, işten çıkarma durumu olduğunda ilk olarak kadınların hedef alınması ve konferans, seminer gibi kendini geliştirebileceği alanlardan mahrum bırakılması da iş gücüne katılımı belirleyen etkenler olarak eklenmiştir. Kadınların yarısından fazlasının (%50.5) kayıt dışı çalıştığını belirtmiş, kayıt dışı çalışmadan doğan sosyal güvenceden ve emeklilikten yoksun olma gibi durumların kadınları çalışma yaşamından uzak tuttuğunu belirtmiştir. Kadınların ev işleriyle uğraşmasının, annelik rollerine daha önem vermesini söyleyen önyargıların, kadını iş hayatında ikinci plana ittiğine değinmiştir. Kumari (2018), çalışmasında kadınların iş gücüne katılımı ile ekonomik büyüme ve iş gücüne katılımında cinsiyet eşitsizliği arasındaki ilişkiyi incelemek; ve kadınların iş gücü piyasasına katılımını belirleyen faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Kumari'nin bu literatür incelemesinden ortaya çıkan kilit bulgular, kadınların iş gücüne katılım oranının ekonomik kalkınma sürecinde U şeklinde bir şekil oluşturduğunu göstermektedir. Ayrıca, sektörler arasında cinsiyete dayalı ücret eşitsizliğine ilişkin çok sayıda çalışmada sunulan kanıtlar da bulunmaktadır. Demografik faktörlerin (doğurganlık, göç, evlilikler, çocuk bakımı vb.), ekonomik faktörlerin (işsizlik, kişi başına düşen gelir, altyapı vb.) ve aile ve çocuk bakım politikalarının kadınların iş gücüne katılım oranını etkilediğini belirtmiştir. Bu çalışma, cinsiyetler arası ücret eşitliğinin sağlanması için geleneksel değer sisteminin değiştirilmesi gerektiğini; kadınların teşvik edildiği ve desteklendiği, kadınların kaynaklara ve fırsatlara eşit erişime sahip olduğu bir ortamın sağlanmasına ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Bu çalışma; eğitim, kültür ve çocuk bakımı sübvansiyonlarının kadınların iş gücüne katılımı üzerindeki olumlu etkisini ele almaktadır. Kiani (2009), çalışmasında kadınların iş gücü

piyasasına girmeye zorlandığı faktörleri incelemiştir. Sonuçlar; bir kadının toplumun ücretli ve üretken bir üyesi olma şansının eğitimle arttığını ve kadın daha eğitimli oldukça önemli ölçüde geliştiğini göstermektedir. Kadının eğitimine odaklanmanın, sadece çalışan kadın sayısının iyileştirilmesi için değil, aynı zamanda daha yüksek GSYİH elde etmek için bir yatırım olacağını vurgulamıştır. Hanehalkı reisi okuma yazma bilmiyorsa ve düşük ücret alıyorsa, kadınların aile gelirlerini desteklemek için iş aramak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Aynı şekilde kadınlar ve aileleri, faydalı olabilecek ve yaşam standardını iyileştirecek beşeri sermayeye daha fazla yatırım yapmaktadır. Bugün bile çoğu ailede kadınların eşleri ve/veya babaları ev dışında çalışmalarını istemedikleri için, kadının çalışmasına izin verilmemektedir. Kadınların ekonomik faaliyetlere katılımını artırmak için eşlerin/babaların ve diğer hane erkeklerinin zihniyetini değiştirmek için çok iş yapılması gerektiğini savunmuştur. Analizde Tobit modeli kullanılmıştır. Bağımlı değişken olarak kadın iş gücü, bağımsız değişkenler olarak; kazananın kadın olması, kazananın erkek olması, hane başına yıllık harcama, kadın okuryazarlık, kadının hanehalkı reisi olması, erkeğin hanehalkı reisi olması, hane başına yıllık gelir ve erkek okuryazarlık değerleri kullanılmıştır. Tüm değişkenler tahmin amacıyla log formunda alınmıştır. Kazananın kadın olmasının, negatif ancak anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu, kazananın erkek olmasının ise kadınların iş gücüne katılımı üzerinde pozitif ve anlamlı bir etki gösterdiği sonuçlarına ulaşmıştır. Hane başına harcamanın, hane başına yıllık gelirin ve kadın okuryazarlığının bağımlı değişken ile pozitif fakat anlamsız bir ilişki gösterdiğini, erkek okuryazarlığının kadınların iş gücüne katılımı üzerinde önemsiz de olsa negatif etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Kadın yönetici olumsuz ancak anlamlı bir sonuç gösterirken, erkek yönetici de kadınların iş gücüne katılımının artmasıyla olumsuz ve anlamlı bir ilişki göstermiştir. Zaman geçtikçe kadın iş gücünün iş gücü piyasasındaki payı ve aileye katkıları da artmaktadır. Her iki aile üyesinin de bir işi varsa, mali sorunlarını daha iyi idare edebilecekleri, yaşam standartlarını, çocuklarının eğitim standartlarını iyileştirebilecekleri zaten kanıtlanmıştır. Çocuk sahibi olan çalışan kadınların temel sorunu, mesai saatleri içinde çocuklarına kimin bakması gerektiğidir. Genellikle çocukların gündüz bakım merkezlerine bırakıldığını ve bu nedenle hükümetin daha fazla gündüz bakım merkezi kurması gerektiğini vurgulamıştır. Buna ek olarak, hükümetin, kadınlara farklı beceriler öğrenebilecekleri teknik eğitim için daha fazla tesis oluşturarak beşeri sermayeyi geliştirmeye yönelik yatırımlarını da artırması gerektiğini belirtmiştir.

Tansel (2002), çalışmasında Türkiye'de kadınların iş gücüne katılımı ile ekonomik kalkınma düzeyi arasındaki uzun vadeli ilişkiyi, özellikle de kadınların iş gücüne katılımının U şeklindeki hipotezini incelemektedir. İki tür kanıt kabul edilmiştir. Birincisi, zaman serisi kanıtları, Türkiye'de son zamanlarda kadınların iş gücüne katılım oranlarında keskin bir düşüş olduğunu göstermektedir. Ancak son on yılın Hanehalkı İşgücü Anketleri'nden elde edilen veriler, düşüş hızının yavaşladığını göstermektedir. Kadınların iş gücüne katılımına ilişkin U şeklindeki hipotezin test edilmesine yönelik ikinci yaklaşım, kadınların iş gücüne katılımı ile ekonomik kalkınma düzeyi ve diğer belirleyiciler arasındaki ilişkinin tahmin edilmesidir. Bu analiz, 1980, 1985 ve 1990 yılları için Türkiye'nin 67 ili için verilerinin birleştirilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Kullanılan ekonomik kalkınma ölçüsü, kişi başına düşen İl Milli Hasılasının (illerin GSYİH) logaritmasıdır. Bu değişkenler üzerindeki katsayılar sırasıyla negatif ve pozitif olup U şeklinde bir ilişkiye işaret etmektedir. Bu nedenle, Türkiye'deki iller arası tahminler, kadınların iş gücüne katılımı ile ekonomik kalkınma düzeyi arasındaki U şeklindeki hipotezi doğrulamaktadır. Bu çalışmanın diğer önemli bulguları, iller arası analizde kadınların iş gücüne katılımının belirleyicileri ile ilgilidir. Yüksek bir ekonomik büyüme oranının, muhtemelen kadınlar için iş fırsatlarını artırarak kadınların iş gücüne katılımını artırdığı ve kadın eğitiminin, kadınların iş gücüne katılımı üzerinde güçlü bir pozitif etkisi olduğu bulunmuştur. Bu, Türkiye ve diğer ülkelerden gelen mikro düzeydeki kanıtlarla uyumludur. Analizin bir diğer önemli bulgusu, işsizliğin kadınların iş gücüne katılımı üzerindeki olumsuz etkisidir. Bu, hem kadın hem de erkek işsizlik oranlarının, kadın katılım oranları üzerinde önemli ölçüde cesaret kırıcı bir etkisi olduğunu göstermiştir. Gizli işsizlik hesaplamaları, kentsel kadın işsizlik oranının hafife alındığını ve kadınlar için cesareti kırılmış işçi etkisinin önemli olduğunu göstermiştir. Tarım sektörünün istihdam payının, hizmet sektörüne göre kadınların iş gücüne katılımını artırdığı, sanayi sektörünün istihdam payının ise hizmet sektörüne göre kadınların iş gücüne katılımını azalttığı tespit edilmiştir. Bunlar, bu sektörde iş ve ev sorumlulukları arasında çok az çelişki olduğundan, tarım sektörünün kadınların iş gücüne katılımını teşvik ettiğini göstermiştir. Ancak, endüstriyel sektörde ailevi sorumluluklar, dışarıdan istihdam ile çatışabilmektedir. Kadınların iş gücüne katılımında önemli bölgesel farklılıklar bulmuştur. Akdeniz, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde kadınların iş gücüne katılım oranları Marmara bölgesinden önemli ölçüde daha düşükken, Karadeniz bölgesinde kadın

katılım oranları daha yüksektir ve Ege bölgesi, Marmara bölgesinden önemli ölçüde farklı değildir. Kadınların tarım dışı iş gücüne katılım oranları için de iller arası analiz yapılmıştır. Bu analizde kadınların tarım dışı iş gücüne katılımı ile ekonomik kalkınma düzeyi arasındaki U şeklinde bir ilişkiyi gözlemlemek mümkün olmamıştır. Kadınların eğitimi, kadınların tarım dışı katılımını pozitif yönde etkilerken, işsizliğin kadınların tarım dışı katılımı üzerinde negatif bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tarım sektörünün istihdam payı hizmet sektörüne göre negatif etki gösterirken, sanayi sektörünün istihdam payı hizmet sektöründen önemli ölçüde farklı değildir. Bölgesel farklılıklara gelince; Karadeniz, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu'da kadınların tarım dışı katılım oranları Marmara'dan önemli ölçüde daha azdır. Ege ve Akdeniz, Marmara'ya kıyasla önemli ölçüde daha fazla kadın tarım dışı katılım oranına sahiptir. İşsizlik oranlarını düşürmeye ve iş gücü piyasası koşullarını iyileştirmeye yönelik tedbirlerin, kadınların iş gücüne katılımının artmasına katkıda bulunacağını vurgulamıştır.

Mammen and Paxson (2000), çalışmalarında, kadınların iş gücündeki rolünün ekonomik kalkınma düzeyine göre nasıl değiştiğini incelemişlerdir. Öncelikle, kadınların iş gücü arzının ve çalışma türünün gelişmişlik düzeyinden nasıl etkilendiğine dair bir model taslağı çizmişlerdir. Sonrasında, bu konularda ülkeler arası verilerden elde edilen kanıtları sunmuşlardır. Daha sonra, ülkeler arası verilerde gözlemlenen çalışma durumu ve gelişme arasındaki ilişkilerin ülkeler içindeki kalıplarla tutarlı olup olmadığını incelemek için geliştirmekte olan iki ülkeden, Hindistan ve Tayland'dan alınan bilgileri kullanmışlardır. İlginç ve faydalı bir karşılaştırma yapmak adına, son zamanlardaki büyüme deneyimlerinde ve kadınlara tarihsel yaklaşımlarında birbirinden oldukça farklı olan bu iki ülkeyi seçmişlerdir. Çalışmanın en sonunda, yoksul ülkelerdeki hanelerde kadınlara kaynak tahsisine ilişkin son literatürü tartışmışlardır. Ülkeler ve ülkeler içindeki alanlar arasında büyük farklılıklar olmasına rağmen, hem ülkeler arası hem de bireysel düzeydeki verilerin, kadınların iş gücüne katılımının kalkınmayla birlikte önce azaldığını ve ardından arttığını gösterdiğini belirtmişlerdir. Kadınların eğitim düzeylerinin ve eşlerinin eğitim düzeylerinin, kadınların iş gücü piyasası faaliyetlerinin önemli belirleyicileri olduğunu öne sürmüşlerdir. Gelişmekte olan ülkelere kadınların çalışma durumu, daha zengin ülkelerdeki kadınlardan çok farklı olduğu için, kadınların toplumdaki statüsünü değerlendirmek için diğer refah ölçütlerini incelemişlerdir. Gelişmekte olan birçok ülkede kadınların erkeklere göre daha kötü durumda olduklarına dair güçlü kanıtlar olduğunu

belirtmiş: kızların daha az eğitim aldığını, birçok ülkede kadın ölüm oranının erkek ölüm oranından daha yüksek olduğunu ve kadınların genellikle toprak ve diğer üretken varlıklar üzerinde yalnızca sınırlı kontrole sahip olduğunu vurgulamışlardır. Bu nedenle, ölüm oranları ve eğitim seviyeleri gibi geniş refah göstergelerinin, kadınların refahının hem mutlak anlamda hem de erkeklere göre gelişme ile ortalama olarak arttığını göstermesinin şaşırtıcı olmadığı yorumunu yapmışlardır.

Altuzarra, Galvez-Galvez ve Gonzales-Flores (2019), çalışmalarında 1990-2016 döneminde Avrupa Birliği ülkelerinde kadınların iş gücüne katılımı ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi, uzun süredir AB'ye üye ülkeler (AB-15) ile yeni üye devletler (AB-13) arasında ayırarak incelemişlerdir. İşsizlik oranı, doğurganlık oranı, eğitim durumu ve yaşam beklentisi ele alınmıştır. AB-28 için U-hipotezini destekleyen tahminler elde edilmiştir. Ülkelerin ekonomik kalkınmalarının ilk aşamalarında, kadınların iş gücü katılımının düşme eğiliminde olduğunu ve ardından ülkeler kalkındıkça ve daha hizmete dayalı hale geldikçe, kadınların iş gücüne katılımının artma eğiliminde olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte, feminizasyon hipotez eski ve yeni üye ülkeler için ayrı ayrı test edildiğinde sonuçlar değişmiştir. AB-15 ülkeleri için U şeklinde bir ilişkinin varlığı doğrulanmamıştır. Bunun sebebini; bu ülkelerin çoğunun 90'larda zaten yüksek gelirli ekonomiler olması ve kadınların iş gücüne katılımının neredeyse tam potansiyeline ulaşmış olmasıyla açıklamışlardır. Yeni üye devletler grubu için U şeklindeki ilişki doğrulanmıştır ancak, bu grup ülkeler için katsayılar yalnızca %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıydı ve yazarlara bu ülke grubunda feminizasyon hipotezi lehine kanıtların zayıf olduğunu düşündürdü. Tüm ülke gruplarında, sonuçlar ayrıca istatistiksel olarak anlamlı olmasa da, kadın eğitiminin kadınların iş gücüne katılımı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Doğurganlık hızının, AB-13 ülkelerinde kadınların iş gücüne katılımıyla negatif korelasyona sahip olmasına rağmen, istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. U şeklindeki hipotez hep en baskın hipotez olmuştur ve hem ülkeler arası çalışmalar hem de zaman serisi çalışmaları tarafından desteklenmiştir. Ülkeler arası çalışmalarda öne çıkan, 1980-1985 döneminde 100'den fazla ülkeden oluşan bir grupta feminizasyon hipotezini doğrulayan Goldin'in (1994) çalışmasıdır. Goldin çalışmasında, kadınların iş gücüne katılımının ekonomik kalkınma sürecinde genellikle U-şekilli olduğunu göstermiştir. U'nun azalan kısmının nedenini, başlangıçta güçlü bir gelir etkisi ile zayıf bir ikame etkisinin olmasıyla açıklamıştır. Çalışmanın çoğunu ilgilendiren,

U-şeklinin yükselen kısmıdır. İşlevin neden yön değiştirdiğinin, kadınların neden ekonomik kalkınmanın daha yüksek aşamalarında iş gücüne girdiğinin ve ekonomik ilerlemeyle birlikte sosyal, politik ve yasal statülerinin neden genel olarak geliştiğinin anahtarı olduğunu belirtmiştir. Bunun nedenini; kadınların artan eğitimleri ve daha prestijli mesleklerde çalışabilmelerinin, hem ikame etkisini artırması hem de gelir etkisini azaltması olarak açıklamıştır. Daha sonra, Mammen ve Paxson (2000) analizi 1970–1975 dönemi için genişlettiler ve aynı sonuçlara ulaştılar. Luci (2009) ve Lechman da (2015) aynı sonuçlara ulaştılar. Bu çalışmalar farklı ülke gruplarını analiz etmekte ve kadınların iş gücüne katılım oranının düşük ve yüksek gelirli ülkelerde yüksek, orta gelirli ülkelerde ise nispeten düşük olma eğiliminde olduğunu öne sürmektedir. Zaman serilerini kullanan araştırmalar da gelişmiş ekonomiler için U şeklindeki hipotezi destekler. Goldin (2006) ve Olivetti (2013) Amerika Birleşik Devletleri için bu hipotezin kanıtını buldular. Aynı sonuç, İngiltere ve Fransa için Tilly ve Scott (1987) ve Güney Kore için Suh (2016) tarafından bulunmuştur. Feminizasyon hipotezi, Hindistan ve Tayland için Mammen ve Paxson (2000), Hindistan için Lahoti ve Swaminathan (2016) ve Mehrotra ve Parida (2017), Türkiye için Tansel (2002) ve Dildar (2015) ve Pakistan için Fatima ve Sultana (2009) gibi benzer bulgulara sahip gelişmekte olan ülkeler için de test edilmiştir. Birkaç çalışma, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerine odaklanan U-şekli hipotezini incelemiştir. Tsani, Paroussos, Fragiadakis, Charalambidis ve Capros (2013), 1960–2008 dönemi verilerini kullanarak ve iki aşamalı bir ekonometrik ve genel denge modellemesi yaklaşımı uygulayarak Güney Akdeniz ülkelerini incelemişlerdir ve U şekli hipotezini doğrulamışlardır. Ayrıca, kadının iş gücüne katılım oranının temel olarak eğitim, doğurganlık, dini normlar ve şehirleşme tarafından belirlendiğini belirtmişlerdir. Önceki yazarların aksine, Gaddis ve Klasen (2014), OECD üyesi olmayan ülkeler arasındaki U-şekilli ilişkiye dair hiçbir kanıt bulamamışlardır. 1980–2005 arası ülkeler arası verileri kullanarak hem statik bir model hem de dinamik bir model için U-şekli hipotezini test ettiler. Sonuçların veri kaynağına ve kullanılan tahmin yöntemlerine çok duyarlı olduğunu buldular. Sonuçlar Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) verilerine bağlıydı ve ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütü'nün kadın iş gücü katılımına ilişkin veri tabanının versiyonundan da etkilendi. Sonuç olarak; çalışma bu literatüre dayanmaktadır ve “eski” üye ülkeler ile “en yeni” ülkeler arasında ayrım yaparak AB-28 ülkelerindeki U-şekli hipotezini ampirik olarak inceleyerek onu genişletmektedir. Analizde ele alınan geleneksel

kontrol değişkenlerinin yanı sıra, rekabet ve liberalleşme düzeyi ve yasal vergi düzenlemeleri gibi kadınların iş gücüne katılımını etkileyen başka faktörler de olabileceğine dikkat çekmişlerdir.

Patimo, Pereiro ve Calamo (2015), çalışmalarında dört Güney Avrupa ülkesinde (Yunanistan, İtalya, İspanya ve Portekiz) kadınların iş gücüne katılımının ana özelliklerini tanımlamış ve 1986-2011 döneminde bir dizi demografik, sosyo-ekonomik ve kurumsal faktörün kadın faaliyet oranları ile etkileşimini analiz etmişlerdir. Analizler üç grupta (demografik, sosyo-ekonomik ve kurumsal) sınıflandırılan on bir değişkeni içermektedir. Ülkeler arası varyasyonları yakalayan panel veri regresyonları, 1986-2011 döneminde dört Güney Avrupa ülkesi için çalıştırılmıştır. Kullanılan veriler, çevrimiçi olarak mevcut olan Eurostat veri ambarlarından alınmıştır. Çalışmaya göre tüm Yunanistan, İtalya, İspanya ve Portekiz'de görülen ortak bir eğilim, Kadın Faaliyet Oranları'nda sürekli artıştır. 1986'da en düşük oran İspanya'da (%33,7) iken, İtalya (%41,0), Yunanistan (%41,1) ile ikinciliği paylaşırken, en yüksek oranı (%53,7) Portekiz'in aldığı belirtilmiştir. 2011'e gelindiğinde, İspanya'nın durumundaki kayda değer iyileşme nedeniyle sıralamanın değiştiğini, Portekiz'in ilk sırada kaldığını, İspanya'nın sondan ikinciye geçtiğini ve Yunanistan'ın İtalya'yı geçerek öne geçtiğini gözlemlemişlerdir. Bu anlamda, Güney'de kadınların aktivite oranlarında gözlenen güçlü değişkenlik vurgulanmaktadır. 2011 yılında 15-64 yaş arası kadınların aktivite oranları Portekiz'de %69,8 ve İspanya'da %67,0 iken, her iki oran da Avrupa ortalamasının üzerinde olmuştur. İtalya (%51,5) ve Yunanistan (%57,5) hala böyle bir değere yakınsamaktan uzaktır. 1986-2011 dönemindeki 15-64 yaş aktivite oranındaki artışı, büyük ölçüde kadınların iş gücü piyasasına katılımının artmasına bağlamaktadırlar. Aslında, büyüme farklı yaş gruplarındaki kadınlar arasında yoğunlaşmıştır: 25 ila 39 yaş arası kadınlar ve 50 ila 59 yaş arası kadınlar. En büyük gelişmeler İspanya'da, özellikle 2011'de 1986'ya göre en az yüzde 42 daha yüksek aktivite oranları gösteren 30 ile 54 yaş arasındaki kadınlar için olmak üzere neredeyse tüm yaş gruplarında fark edilir şekilde artan oranlarla yaşanmıştır (15-19 yaş arası genç kadınlar istisnadır). En genç kadınlar için en düşük oranlar Yunanistan ve İtalya'da bulunmuştur ancak söz konusu dönemde kadın aktivite oranlarındaki daha keskin düşüşü, 15-19 ve 20-24 yaş grupları için yirmi bir puanın üzerinde olan iki düşüşle İtalya'da gözlemlemişlerdir.

Toplam doğurganlık oranı ve boşanma oranının, kadınların iş gücüne katılım oranları üzerinde olumlu etkileri olduğunu gözlemlemişlerdir. Çalışmaları; kadınların iş gücü piyasasına katılımının potansiyel belirleyicilerini, iş gücü piyasası ve aile politikalarına yönelik kamu harcamalarının ölçümlemlerini, erkek işsizlik oranlarını ve kadınların yarı zamanlı işlerinin miktarı gibi diğer sosyo-ekonomik göstergeleri içerir. Aynı zamanda, toplam doğurganlık ve boşanma oranları gibi diğer potansiyel demografik belirleyicilerin oynadığı rolü de ortaya koyarak, kadın iş gücü piyasası için demografik bağlam ile sosyoekonomik performans arasındaki güçlü etkileşime dikkat çekmişlerdir.

BÖLÜM 3: KADINLARIN İŞ GÜCÜNE KATILIMI ÜZERİNE BİR ALAN ÇALIŞMASI

İş dünyasında kadınların iş gücüne katılımının erkeklere göre daha düşük olduğu görüşü hakimdir. Türkiye’de de durum tam olarak böyledir. Bununla birlikte kadın istihdamı ekonomik büyüme ve kalkınma açısından hayati öneme sahiptir. Bu çalışma kadının iş gücüne katılımında etkili olan faktörleri analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda teorik ve uygulamalı literatür dikkate alınarak bir anket çalışması hazırlanmıştır.

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan her yaş grubundan insan oluşturmaktadır. Çevrimiçi uygulanan ankette veri kaybını engellemek amacıyla tüm soruların cevaplanması zorunlu hale getirilmiştir. Geri dönüş alınan 603 kişilik örneklem grubumuza 22 soruluk anket uygulanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde anketlerden elde edilen verilere SPSS programıyla frekans analizleri yapılmıştır. Ardından uygulamalı literatürü takiben oluşturulan bir model ikili logit yöntemi ile analiz edilmiş ve bulguları yorumlanmıştır.

3.1 FREKANS ANALİZİ

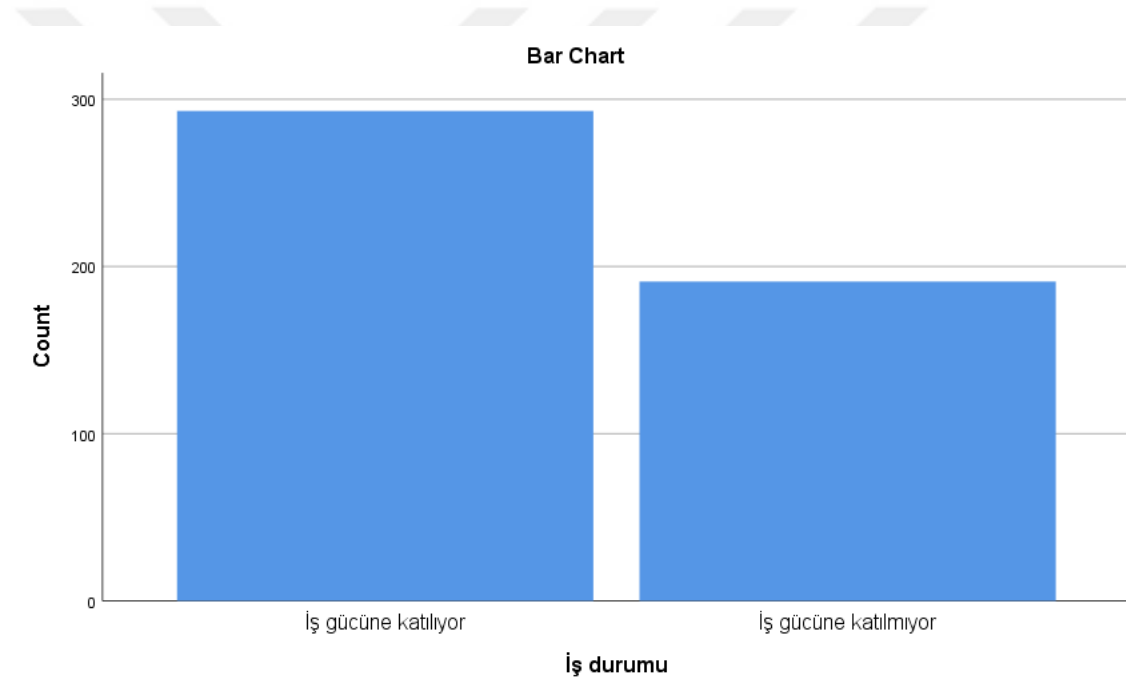
Frekans analizinde kullanılacak veriler ikili logit model analizinde de kullanılan anketlerden elde edilmiştir. Anket çalışması internet üzerinden katılımcılara ulaştırılmıştır. Geri dönüş alınmış olan 603 anket formundan 484 tanesi analizler için veri sağlamaktadır. Anket katılımcılarından kadınların yanıtları ve evli erkeklerin eşleriyle ilgili sorulan sorulara verdiği yanıtlar baz alınmıştır.

1. Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Tablo 1 ve Grafik 1’de kadınların iş gücüne katılma sayıları ve iş gücüne katılma oranları gösterilmektedir.

Tablo.1 Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

	Sayı	Yüzde
İş gücüne katılıyor	293	60,5%
İş gücüne katılmıyor	191	39,5%
Toplam	484	100,0%

Grafik.1 Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

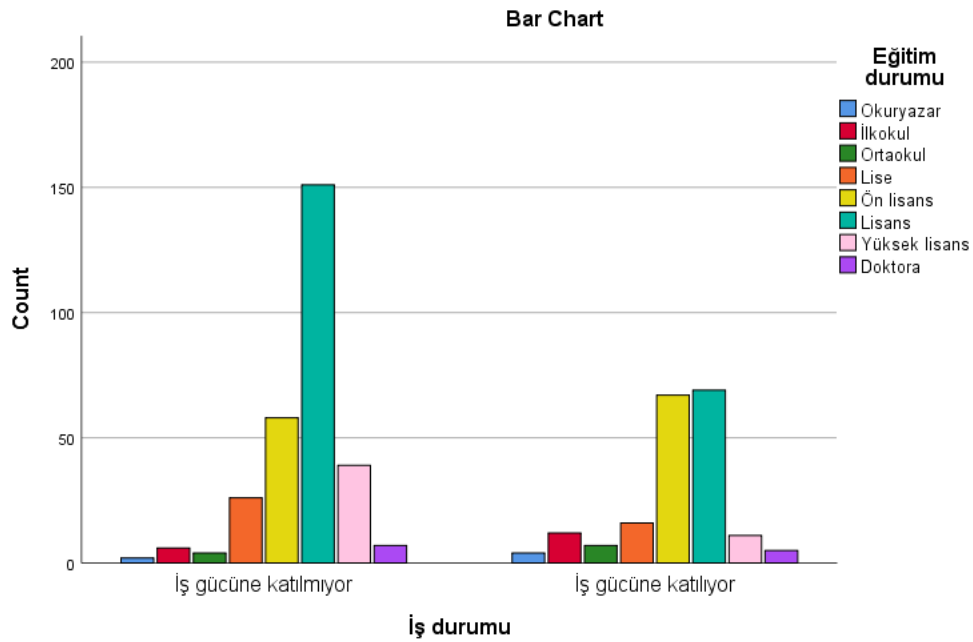
Kadın katılımcıların 293’ü (%60,5) iş gücüne katılırken, 191’i (%39,5) katılmamaktadır.

2. Eğitim Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Tablo 2 ve Grafik 2’de kadınların eğitim durumlarına göre iş gücüne katılma sayıları ve iş gücüne katılma oranları gösterilmektedir.

Tablo.2 Eğitim Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

	Okuryazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ön lisans	Lisans	Yüksek lisans	Doktora	Toplam
İş gücüne katılıyor	2 33,3%	6 33,3%	4 36,4%	26 61,9%	58 46,4%	151 68,6%	39 78,0%	7 58,3%	293 60,5%
İş gücüne katılmıyor	4 66,7%	12 66,7%	7 63,6%	16 38,1%	67 53,6%	69 31,4%	11 22,0%	5 41,7%	191 39,5%
Toplam	6	18	11	42	125	220	50	12	484
Yüzde Toplam	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Grafik.2 Eğitim Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

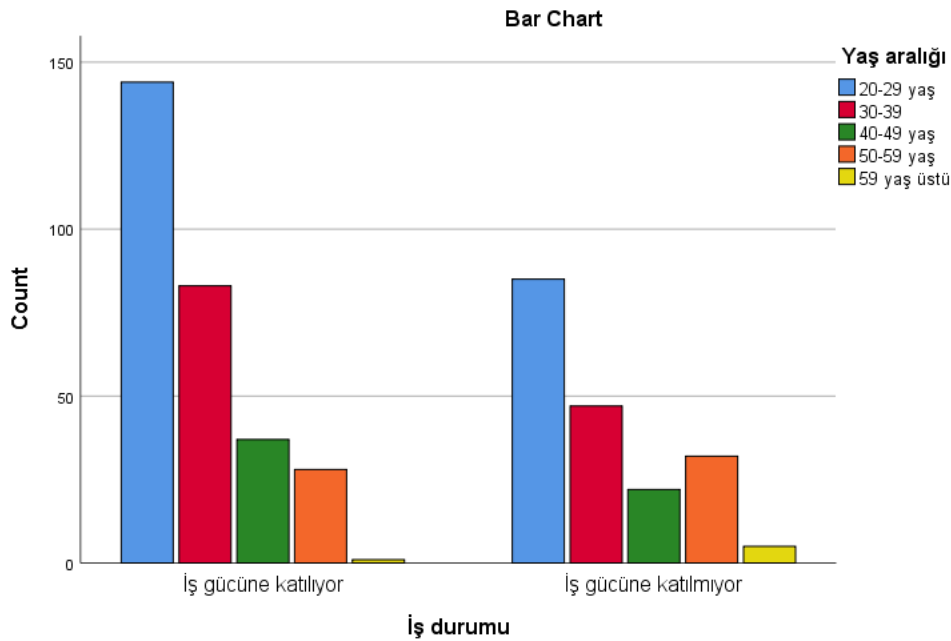
Kadınların eğitim durumu ve iş gücüne katılma oranı ilişkileri incelendiğinde, bir okul bitirmeyen kadınların %66,7'si iş gücüne katılmazken, %33,3'ü katılmaktadır. İlkokul mezunu kadınların %66,7'si iş gücüne katılmazken, %33,3'ü katılmaktadır. İş gücüne katılma oranları eğitim düzeyi arttıkça artmaktadır. Örneğin; lisans mezunu kadınların, artık %31,4'ü iş gücüne katılmazken, %68,6'sı katılmaktadır. Yüksek lisans mezunu kadınların, %22'si iş gücüne katılmazken, %78'i katılmaktadır. Doktora yapan kadınların, %41,7'si iş gücüne katılmazken, %58,3'ü katılmaktadır.

3. Yaş Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Tablo 3 ve Grafik 3'te kadınların yaş durumlarına göre iş gücüne katılma sayıları ve iş gücüne katılma oranları gösterilmektedir.

Tablo.3 Yaş Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

	20-29 yaş	30-39	40-49 yaş	50-59 yaş	59 yaş üstü	Toplam
İş gücüne katılıyor	144	83	37	28	1	293
	62,9%	63,8%	62,7%	46,7%	16,7%	60,5%
İş gücüne katılmıyor	85	47	22	32	5	191
	37,1%	36,2%	37,3%	53,3%	83,3%	39,5%
Toplam	229	130	59	60	6	484
Yüzde Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Grafik.3 Yaş Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Kadınların yaş durumu ve iş gücüne katılma oranı ilişkileri incelendiğinde, 20-29 yaş aralığındaki kadınların %37,1'i iş gücüne katılmazken, %62,9'u katılmaktadır. 30-39 yaş aralığındaki kadınların %36,2'si iş gücüne katılmazken, %63,8'i katılmaktadır. 40-49 yaş aralığındaki kadınların %37,3'ü iş gücüne katılmazken, %62,7'si katılmaktadır. 50-59 yaş aralığındaki kadınlara gelindiğinde iş gücüne katılmama oranı yükselmiştir; %53,3'ü iş gücüne katılmazken, %46,7'si katılmaktadır. 59 yaş üstü kadınlara gelindiğinde iş gücüne

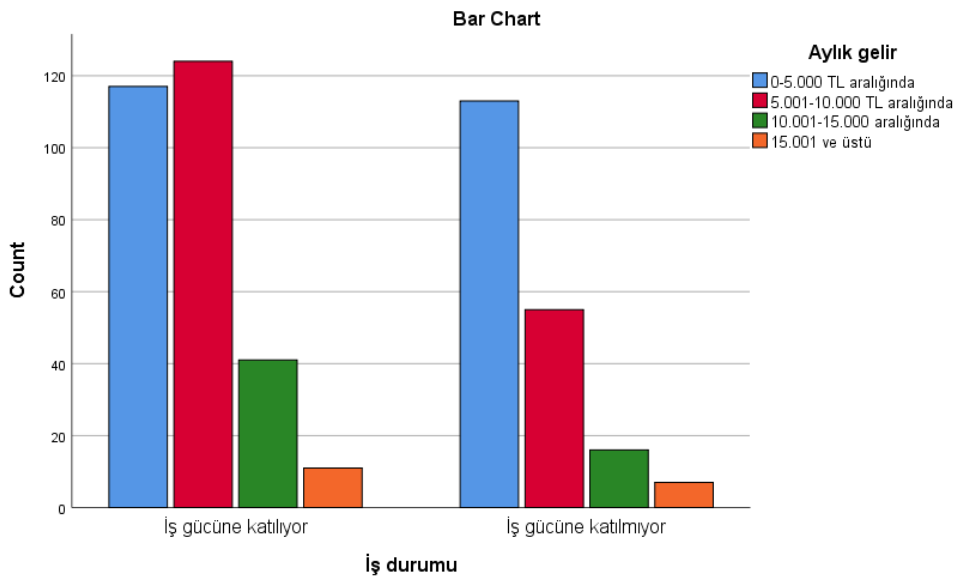
katılmama oranı en yüksek oranda gerçekleşmiş; %83,3 iş gücüne katılım, %16,7 iş gücüne katılmama olarak sonuçlanmıştır.

4. Gelir Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Tablo 4 ve Grafik 4'te kadınların gelir durumlarına göre iş gücüne katılma sayıları ve iş gücüne katılma oranları gösterilmektedir.

Tablo.4 Gelir Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

	0-5.000 TL	5.001-10.000 TL	10.001-15.000 TL	15.001 TL ve üstü	Toplam
İş gücüne katılıyor	117 50,9%	124 69,3%	41 71,9%	11 61,1%	293 60,5%
İş gücüne katılmıyor	113 49,1%	55 30,7%	16 28,1%	7 38,9%	191 39,5%
Toplam	230	179	57	18	484
Yüzde Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Grafik.4 Gelir Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Kadınların gelir durumu ve iş gücüne katılma oranı ilişkileri incelendiğinde, 0-5.000 TL aralığında geliri olan kadınların %49,1'i iş gücüne katılmazken, %50,9'u katılmaktadır. 5.001-10.000 TL aralığında geliri olan kadınların %30,7'si iş gücüne katılmazken, %69,3'ü katılmaktadır. 10.001-15.000 TL aralığında geliri olan kadınların

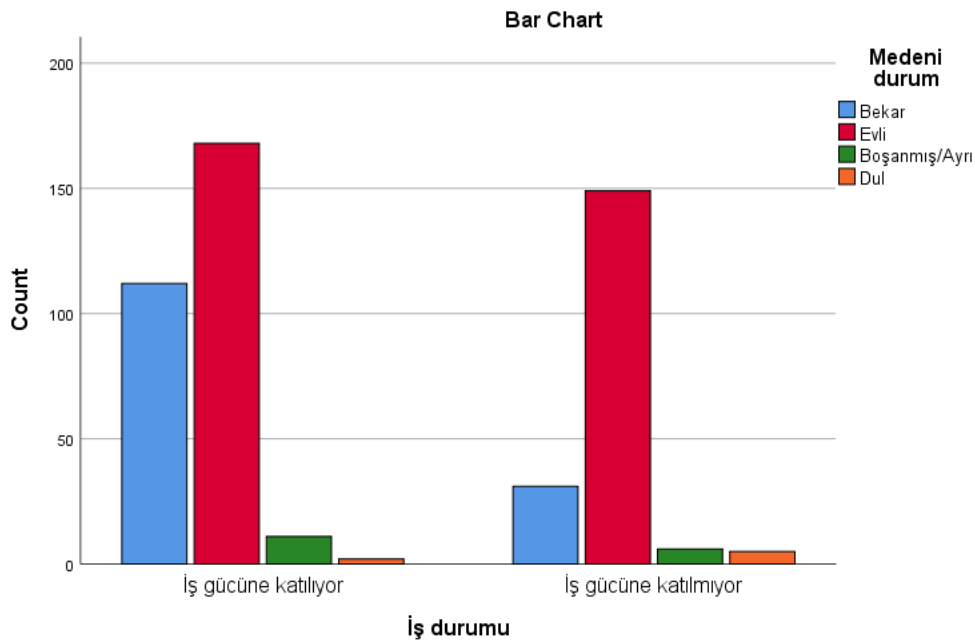
%28,1'i iş gücüne katılmazken, %71,9'u katılmaktadır. 15.001 TL ve üstü geliri olan kadınların %38,9'u iş gücüne katılmazken, %61,1'i katılmaktadır.

5. Medeni Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Tablo 5 ve Grafik 5'te kadınların medeni durumlarına göre iş gücüne katılma sayıları ve iş gücüne katılma oranları gösterilmektedir.

Tablo.5 Medeni Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

	Bekar	Evli	Boşanmış/Ayrı	Dul	Toplam
İş gücüne katılıyor	112 78,3%	168 53,0%	11 64,7%	2 28,6%	293 60,5%
İş gücüne katılmıyor	31 21,7%	149 47,0%	6 35,3%	5 71,4%	191 39,5%
Toplam	143	317	17	7	484
Yüzde Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Grafik.5 Medeni Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Kadınların medeni durum ve iş gücüne katılma oranı ilişkileri incelendiğinde, hiç evlenmemiş kadınların %78,3'ü iş gücüne katılırken, %21,7'si katılmamaktadır. Evli kadınların %53'ü iş gücüne katılırken, %47'si katılmamaktadır. Boşanmış kadınların

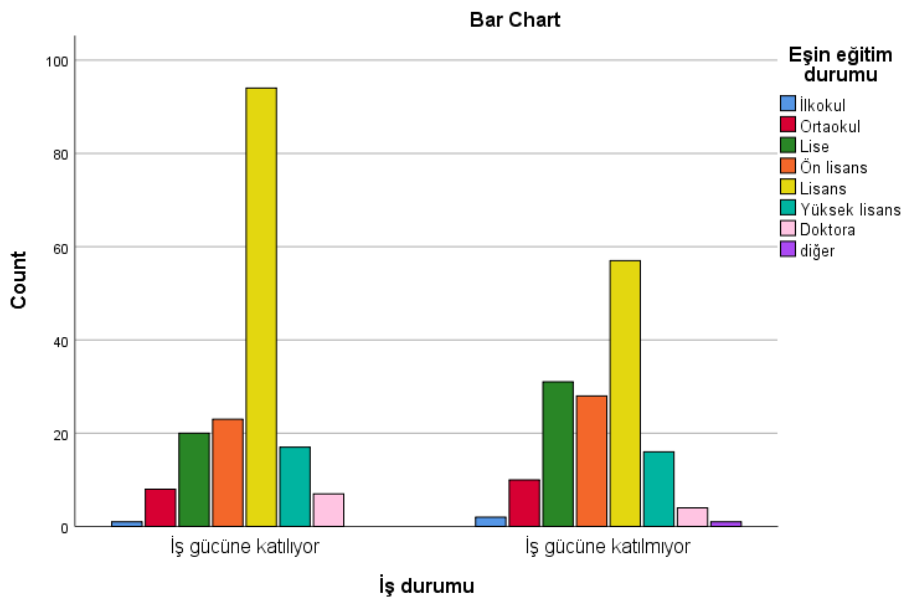
%64,7'si iş gücüne katılırken, %35,3'ü katılmamaktadır. Son olarak eşi ölmüş kadınların %28,6'sı iş gücüne katılırken, %71,4'ü katılmamaktadır.

6. Eşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Tablo 6 ve Grafik 6'da kadınların eşlerinin eğitim durumlarına göre iş gücüne katılma sayıları ve iş gücüne katılma oranları gösterilmektedir.

Tablo.6 Eşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ön lisans	Lisans	Yüksek lisans	Doktora	Diğer	Toplam
İş gücüne katılıyor	1 33,3%	8 44,4%	20 39,2%	23 45,1%	94 62,3%	17 51,5%	7 63,6%	0 0,0%	170 53,3%
İş gücüne katılmıyor	2 66,7%	10 55,6%	31 60,8%	28 54,9%	57 37,7%	16 48,5%	4 36,4%	1 100,0%	149 46,7%
Toplam	3	18	51	51	151	33	11	1	319
Yüzde Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Grafik.6 Eşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Kadınların eşlerinin eğitim durumu ve iş gücüne katılma oranı ilişkileri incelendiğinde, eşleri ilkökul mezunu kadınların %66,7'si iş gücüne katılmazken, %33,3'ü katılmaktadır. Eşleri ortaokul mezunu kadınların %55,6'sı iş gücüne katılmazken, %44,4'ü katılmaktadır. Eşleri lise mezunu kadınların %60,8'i iş gücüne katılmazken, %39,2'si

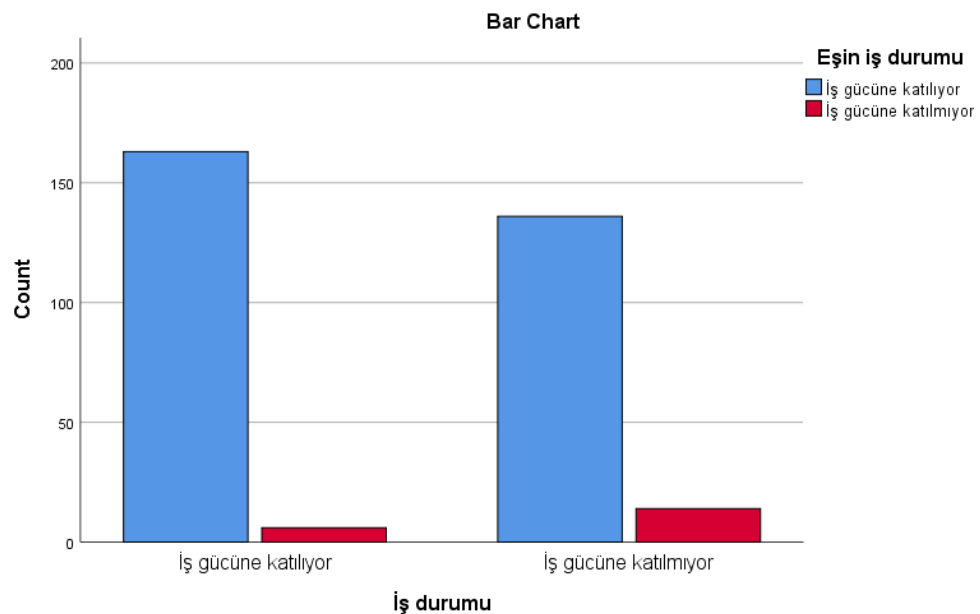
katılmaktadır. Eşleri ön lisans mezunu kadınların %54,9'u iş gücüne katılmazken, %45,1'i katılmaktadır. Eşleri lisans mezunu kadınların, %37,7'si iş gücüne katılmazken, %62,3'ü katılmaktadır. Eşleri yüksek lisans mezunu kadınların, %48,5'i iş gücüne katılmazken, %51,5'i katılmaktadır. Eşleri doktora yapan kadınların, %36,4'ü iş gücüne katılmazken, %63,6'sı katılmaktadır.

7. Eşlerinin İş Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Tablo 7 ve Grafik 7'de kadınların eşlerinin iş durumlarına göre iş gücüne katılma sayıları ve iş gücüne katılma oranları gösterilmektedir.

Tablo.7 Eşlerinin İş Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

	Eşi iş gücüne katılıyor	Eşi iş gücüne katılmıyor	Toplam
İş gücüne katılıyor	163	6	169
	54,5%	30,0%	53,0%
İş gücüne katılmıyor	136	14	150
	45,5%	70,0%	47,0%
Toplam	299	20	319
Yüzde Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Grafik.7 Eşlerinin İş Durumlarına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

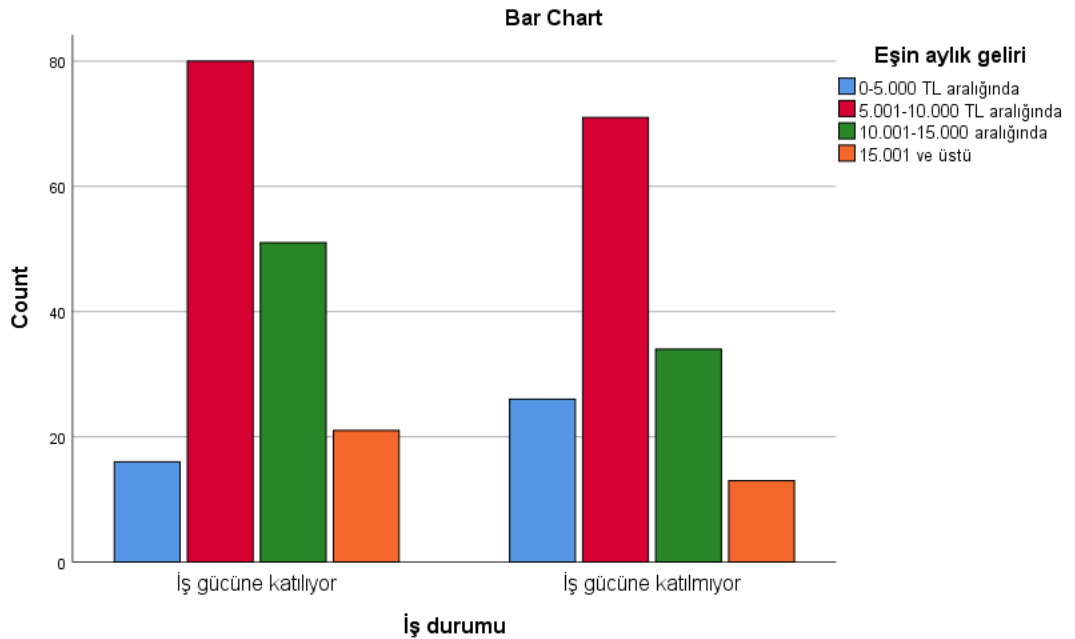
Kadınların eşlerinin iş durumu ve iş gücüne katılma oranı ilişkileri incelendiğinde, eşleri çalışan kadınların %45,5'i iş gücüne katılmazken, %54,5'i katılmaktadır. Eşleri çalışmayan kadınların %70'i iş gücüne katılmazken, %30'u katılmaktadır.

8. Eşlerinin Aylık Gelirlerine Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Tablo 8 ve Grafik 8'de kadınların eşlerinin aylık gelirlerine göre iş gücüne katılma sayıları ve iş gücüne katılma oranları gösterilmektedir.

Tablo.8 Eşlerinin Aylık Gelirlerine Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

	0-5.000 TL	5.001-10.000 TL	10.001-15.000 TL	15.001 ve üstü	Toplam
İş gücüne katılıyor	16 38,1%	80 53,0%	51 60,0%	21 61,8%	168 53,8%
İş gücüne katılmıyor	26 61,9%	71 47,0%	34 40,0%	13 38,2%	144 46,2%
Toplam	42	151	85	34	312
Yüzde Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Grafik.8 Eşlerinin Aylık Gelirlerine Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

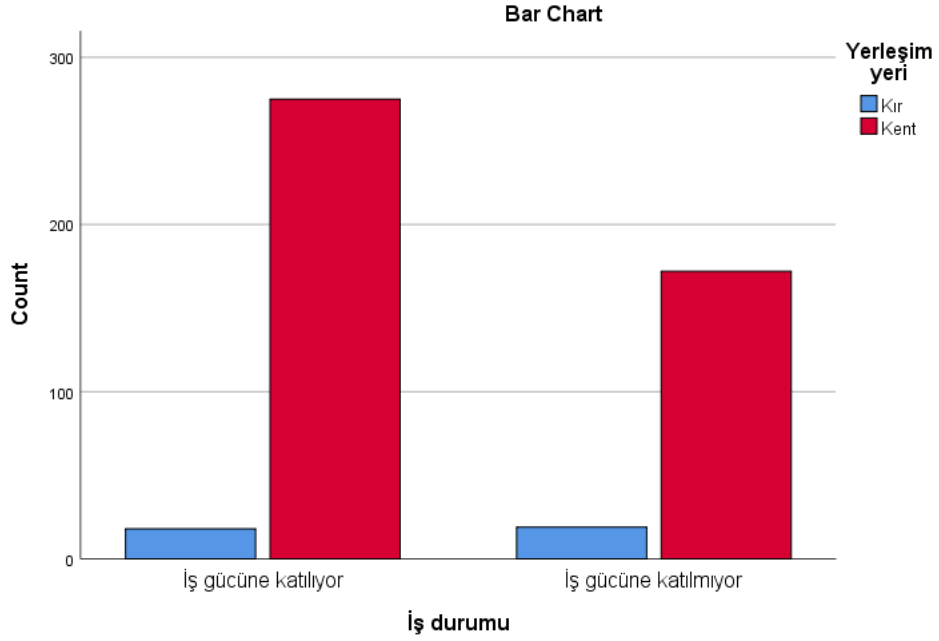
Kadınların eşlerinin gelir durumu ve iş gücüne katılma oranı ilişkileri incelendiğinde, eşlerinin 0-5.000 TL aralığında geliri olan kadınların %61,9'u iş gücüne katılmazken, %38,1'i katılmaktadır. Eşlerinin 5.001-10.000 TL aralığında geliri olan kadınların %47'si iş gücüne katılmazken, %53'ü katılmaktadır. Eşlerinin 10.001-15.000 TL aralığında geliri olan kadınların %40'ı iş gücüne katılmazken, %60'ı katılmaktadır. 15.001 TL ve üstü geliri olan kadınların %38,2'si iş gücüne katılmazken, %61,8'i katılmaktadır.

9. Yerleşim Yerine Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Tablo 9 ve Grafik 9'da kadınların yerleşim yerine göre iş gücüne katılma sayıları ve iş gücüne katılma oranları gösterilmektedir.

Tablo.9 Yerleşim Yerine Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

	Kır	Kent	Toplam
İş gücüne katılıyor	18	275	293
	48,6%	61,5%	60,5%
İş gücüne katılmıyor	19	172	191
	51,4%	38,5%	39,5%
Toplam	37	447	484
Yüzde Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Grafik.9 Yerleşim Yerine Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

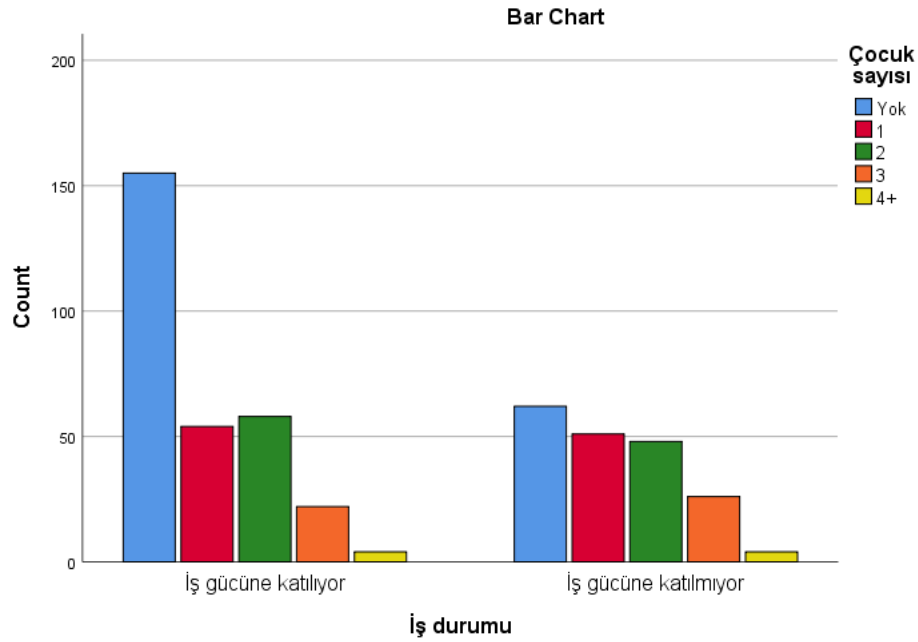
Kadınların yerleşim yeri ve iş gücüne katılma oranı ilişkileri incelendiğinde, kırdaki yaşayan kadınların %51,4'ü iş gücüne katılmazken, %48,6'sı katılmaktadır. Kentte yaşayan kadınların %38,5'i iş gücüne katılmazken, %61,5'i katılmaktadır.

10. Evin Mülkiyet Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Tablo 10 ve Grafik 10'da kadınların evlerinin mülkiyet durumuna göre iş gücüne katılma sayıları ve iş gücüne katılma oranları gösterilmektedir.

Tablo.10 Evin Mülkiyet Durumuna Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

	Ev sahibi	Kira	Toplam
İş gücüne katılıyor	152	141	293
	57,8%	63,8%	60,5%
İş gücüne katılmıyor	111	80	191
	42,2%	36,2%	39,5%
Toplam	263	221	484
Yüzde Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Grafik 11. Çocuk Sayısına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

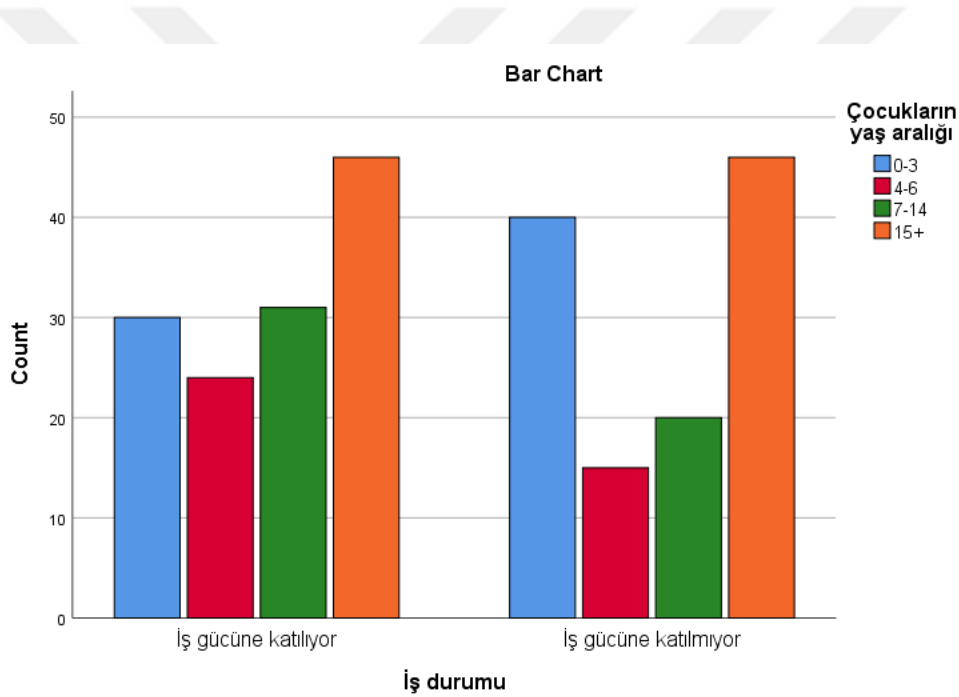
Kadınların çocuk sayısı ve iş gücüne katılma oranı ilişkileri incelendiğinde, çocuğu bulunmayan kadınların %28,6'sı iş gücüne katılmazken, %71,4'ü katılmaktadır. 1 çocuğu bulunan kadınların %48,6'sı iş gücüne katılmazken, %51,4'ü katılmaktadır. 2 çocuğu bulunan kadınların %45,3'ü iş gücüne katılmazken, %54,7'si katılmaktadır. 3 çocuğu bulunan kadınların %54,2'si iş gücüne katılmazken, %45,8'i katılmaktadır. 4 ve daha üstü çocuğu bulunan kadınların %50'si iş gücüne katılmazken, %50'si katılmaktadır.

12. Çocukların Yaş Aralığına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Tablo 12 ve Grafik 12'de kadınların çocukların yaş aralığına göre iş gücüne katılma sayıları ve iş gücüne katılma oranları gösterilmektedir.

Tablo 12. Çocukların Yaş Aralığına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

	0-3	4-6	7-14	15+	Toplam
İş gücüne katılıyor	30 42,9%	24 61,5%	31 60,8%	46 50,0%	131 52,0%
İş gücüne katılmıyor	40 57,1%	15 38,5%	20 39,2%	46 50,0%	121 48,0%
Toplam	70	39	51	92	252
Yüzde Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Grafik 12. Çocukların Yaş Aralığına Göre Kadınların İşgücüne Katılma Durumu

Kadınların çocukların yaş aralığı ve iş gücüne katılma oranı ilişkileri incelendiğinde, 0-3 yaş aralığında çocuğu bulunan kadınların %57,1'i iş gücüne katılmazken, %42,9'u katılmaktadır. 4-6 yaş aralığında çocuğu bulunan kadınların %38,5'i iş gücüne katılmazken, %61,5'i katılmaktadır. 7-14 yaş aralığında çocuğu bulunan kadınların %39,2'si iş gücüne katılmazken, %60,8'i katılmaktadır. 15 yaş ve üstü yaşıta çocuğu bulunan kadınların %50'si iş gücüne katılmazken, %50'si katılmaktadır.

13. Kadınların Ayrımcılığa Maruz Kalma Durumu

Tablo 13'te kadınların işe alınma, maaş, terfi, eğitim vb. konularda ayrımcılığa maruz kalma durumları gösterilmektedir.

Tablo 13. Kadınların Ayrımcılığa Maruz Kalma Durumu

	Sayı	Yüzde
Ayrımcılığa Maruz Kalmış	189	39%
Ayrımcılığa Maruz Kalmamış	295	%61
Toplam	484	100,0%

Kadınların işe alınma, maaş, terfi, eğitim vb. konularda ayrımcılığa maruz kalma durumları incelendiğinde 189 katılımcının (%39) ayrımcılığa maruz kaldığı, 295 katılımcının (%61) ayrımcılığa maruz kalmadığı görülmektedir.

3.2 VERİ SETİ VE YÖNTEM

3.2.1 Veriler

Ekonometrik analizlerde kullanılacak veriler frekans analizinde de kullanılan anketlerden elde edilmiştir. Geri dönüş alınmış olan 603 anket formundan 484 tanesi analizler için veri sağlamaktadır. Anket katılımcılarından kadınların yanıtları ve evli erkeklerin eşleriyle ilgili sorulan sorulara verdiği yanıtlar baz alınarak ikili logit modeli uygulanmıştır.

Anket çalışmasında sorulan 22 sorudan 8 tanesi ikili logit analizindeki değişkenlerimizi oluşturmaktadır. Bu değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 14'te verilmektedir.

Tablo 14. Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Hata	Min Değer	Max Değer
İş	484	0,6198	0,4859	0	1
Eğitim	484	6,4421	1,2686	2	9
Yaş	484	2,9318	1,0927	2	6
Gelir	484	1,6549	0,9001	0	4
Medeni Hal	484	0,6549	0,4758	0	1
İkamet	484	0,9235	0,2659	0	1
Ev Sahipliği	484	0,5433	0,4986	0	1
Çocuk Sayısı	484	1,0185	1,1022	0	4

Bağımlı değişkenimiz olan *iş* kişi çalışıyorsa 1, çalışmıyorsa 0 değerini alan bir kukla değişkendir. İş durumuna bakıldığında örneklemimizin ortalama %61,9'u bir işte çalışmaktadır.

Bağımsız değişkenlerimiz ise eğitim, yaş, gelir, medeni hal, ikamet, ev sahipliği ve çocuk sayısıdır. Eğitim değişkeni sıralı bir değişkendir. Katılımcı okuryazar değilse 0, okuryazarsa 1, ilkokul mezunuysa 2, ortaokul mezunuysa 3, lise mezunuysa 4, ön lisans mezunuysa 5, lisans mezunuysa 6, yüksek lisans mezunuysa 7, doktora yapmış ise 8, diğer için 9 değerini almıştır. Örneklemimizin, eğitim düzeyine göre ortalama olarak lisans mezunu olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyinde ortalama 6,4421 sonucu alınmıştır.

Bir diğer bağımsız değişkenimiz olan yaş da gruplara ayrılmış bir sıralı değişkendir. Katılımcı 20 yaş altı ise analize dahil edilmemiş, 20-29 yaş aralığında ise 2, 30-39 yaş aralığındaysa 3, 40-49 yaş aralığında ise 4, 50-59 yaş aralığında ise 5, 59 yaş üstü ise 6 değerini almıştır. Örneklemimizin yaş ortalaması 2,9318 değeriyle ortalama 30-39 yaş aralığıdır.

Gelir değişkeni de gruplara ayrılmış sıralı değişkendir. Katılımcının aylık geliri 0-5.000 TL aralığında ise 0, 5.001-10.000 TL aralığında ise 1, 10.001-15.000 TL aralığında ise 2, 15.001 ve üstü ise 3 değerini almıştır.

Medeni hal, bir kukla değişkendir. Kişi evliyse 1, bekar, dul veya boşanmışsa 0 değeri verilmiştir. İkamet değişkeni kişinin yaşadığı yerleşim birimini kırsal ve kentsel alan olarak kategorize eden bir kukla değişkendir. Katılımcı kentte ikamet etmekteyse 1,

kırsal alanda ikamet etmekteyse 0, değerini almıştır. Ev sahipliği de bir kukla değişkendir. Katılımcı ev sahibiyse 1, ev sahibi değilse 0 değerini almıştır.

Çocuk değişkeni katılımcının çocuk sayısına ilişkin bir nicel değişkendir. Çocuk bulunmaması durumunda 0, çocuk bulunuyorsa sayısına göre sırasıyla 1,2,3 değerlerini almış ve en son 4 çocuk ve üzeri 4 değerini almıştır.

3.2.2 İkili Logit Modeli

Bağımlı değişkenin bir özelliğin varlığını ya da yokluğunu ifade eden bir yapay değişken olduğu ekonometrik modellere nitel tepkili modeller ya da nitel yanıt modelleri ismi verilmektedir. Bağımlı değişkenin yalnızca 1 ve 0 değerini aldığı bu modellerin analizinde Doğrusal Olasılık Modeli, İkili Logit ve Probit Modelleri olarak üç alternatif yöntem kullanılmaktadır.

Doğrusal olasılık modeli: İki değer alabilen bağımlı değişkenin, bağımsız değişkenin veya değişkenlerin doğrusal bir fonksiyonu olarak temsil edildiği bir modele doğrusal olasılık modeli denir. Bu modelde bağımsız değişkenler bağımlı değişkenlere doğrusal olarak bağlı olduğu için negatif ya da 1'den büyük çıkabilmektedir ve bir düzeltme gerekmektedir. Tahmin edilen değerlerin en küçüğünü 0'a en büyüğünü 1'e eşitleyerek normalize ederek düzeltme yapılmaktadır. Doğrusal analiz modeli 1 numaralı denklemde gösterilmiştir.

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + u_i \quad (1)$$

Logit model ya da probit model tercih edilebilecek diğer iki seçeneği oluşturmaktadır. Bu modeller değişkeni 1 veya 0 arasında sabitlemektedir. Logit model lojistik dağılımı, probit model normal dağılım kullanmaktadır.

Probit model, y bağımlı değişkeninin iki değer aldığı haline getirilmemiş şeklinin yani temel bağımlı değişkenin normal dağıldığını varsayarken, Logit model bu değişkenin lojistik eğriye dayandığını varsaymaktadır. Bu iki modelden Logit modelin dağılımda lojistik birikimli dağılım fonksiyonunun kuyruk bölgeleri Probit modele göre daha geniştir. Nitel olarak ele aldığımızda bu iki model benzer sonuçlar vermesine rağmen iki modelin tahmin edilen anakütle katsayılarını doğrudan karşılaştırmamız mümkün değildir. (Cebeci, 2021, s. 131)

İş durumunun bağımlı değişken olarak belirlendiği ve eğitim düzeyi, yaş, gelir düzeyi, medeni durum vs. bağımsız değişkenlerin bir fonksiyonu olarak analiz edilmek istendiğinde, kişi çalışmakta ise 1, çalışmamakta ise 0 şeklinde sadece iki değer alabilmektedir. Bir ya da daha fazla açıklayıcı değişken ve ikili cevap değişkeni arasındaki bağıntıyı göstermektedir.

İkili logit modelinin istatistiksel formu eşitlik 3.1'deki gibidir.

$$P_i = \frac{1}{1 + e^{-(\beta_1 + \beta_2 X_i)}} \quad (3.1)$$

Yukarıdaki eşitlik kümülatif lojistik dağılım fonksiyonu olarak bilinir. Bu fonksiyonda e'nin kuvveti $-\infty$ 'dan $+\infty$ 'a kadar olan aralıkta değişirken; P_i , 0 ile 1 arasında değer almaktadır. Yani kişinin çalışıyor olma olasılığı bu modelde bağımsız değişkenlerin doğrusal bir fonksiyonu değildir. Dolayısıyla modelin tahmininde Sıradan En Küçük Kareler yöntemi yerine En Yüksek Olabilirlik yöntemi kullanılır (Gujarati, 2012, s. 556).

3.2.3 Bulgular

Kadınların iş gücüne katılımını etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik yapılan ikili logit analizlerinde Eşitlik 4.1'deki model kullanılmıştır. Modeldeki bağımlı değişken iş, kişinin çalışıp çalışmadığını gösteren bir yapay değişkendir.

$$\begin{aligned} \text{İş}_i = & \beta_0 + \beta_1 \text{Eğitim}_i + \beta_2 \text{Yaş}_i + \beta_3 \text{Gelir}_i + \beta_4 \text{MedeniHal}_i + \\ & \beta_5 \text{İkamet}_i + \beta_6 \text{EvSahipliği}_i + \beta_7 \text{Çocuk}_i + u_i \end{aligned} \quad 4.1$$

İkili logit modeli tahmin sonuçları Tablo 15'te yer almaktadır. Bu sonuçlara göre yaş, ikamet durumu ve ev sahipliği değişkenleri ile kadının iş gücüne katılımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Eğitim değişkenine ait katsayı pozitif ve %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, daha yüksek eğitim düzeyindeki kadınların iş gücüne katılma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Kişinin eğitim düzeyindeki artış, iş gücüne katılma olasılığını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artırmaktadır. Gelir değişkenine ilişkin katsayı pozitif ve %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kişinin üst gelir grubundaysa iş gücünde bulunma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bir kukla değişken olan Medeni Hal değişkenine ait katsayı ise negatif ve istatistiksel olarak anlamlı

bulunmuştur. Yani bekar kadınların iş gücüne katılım ihtimali evli kadınlara göre daha yüksektir. Çocuk değişkenine ait katsayı da negatif ve %1 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç kadınların çocuk sayılarındaki artışın çalışma olasılıklarını azalttığını göstermektedir.

İstatistiksel olarak anlamlı bulunan katsayıların tamamı teorik olarak beklenen yöndedir. Eğitime ait katsayı pozitif bulunmuştur. Eğitim düzeyi yüksek bir kişinin, yani nitelikli iş gücünün istihdam ediliyor olması ihtimali çok daha fazladır.

Gelir düzeyi ile iş gücüne katılım arasında da pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu noktada iki değişken arasındaki nedenselliğin iki yönlü olması muhtemeldir. Kadının gelir düzeyinin yüksek olması, nispeten yüksek bir sosyoekonomik sınıfın üyesi olarak iş dünyasında yer aldığıının göstergesi olarak kabul edilebilir. Öte yandan iş gücüne dahil olması da gelir düzeyini yükselten bir durumdur.

Evli olma durumu iş gücüne katılma olasılığını azaltmaktadır. Özellikle gelişmekte olan toplumlarda kadınların toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle sorumlulukları daha çok ev işleri ve annelikten kaynaklanan çocuk bakımındır. Kadının çalışma hayatına girmesiyle birlikte, toplumun kadına biçilen cinsiyet rollerinden beklentileri değişmemiş, aile içinde eşit bir sorumluluk dağılımı olmamıştır. Eşinin çalışmasını istemediği kadınlar da iş gücünden uzaklaşabilmektedir. Bu sosyolojik sebeplerin yanında evli kadınların çalışmamasının sebebi ekonomik de olabilmektedir. Eşinin geliri bulunduğu için çalışmaktan kaçınma eğilimi gösterebilmektedirler. Bekar olma durumunda ihtiyaçlarını karşılamak zorunda olacak ya da daha özgür olduğu için iş gücüne katılım artabilecektir.

Benzer bir durum çocuk sayısı değişkeni için de geçerlidir. Çocuk sahibi olmayanlarda çocuk sahibi olanlara göre iş gücüne katılım artmaktadır. Çocuk sayısı arttıkça iş gücüne katılım olasılığı negatif etkilenmektedir.

Olabilirlik Oranı (Likelihood Ratio) uyum iyiliğinin bir ölçüsüdür. Tahmin edilen modelde bu istatistik 162.83 olarak hesaplanmıştır. Model %1 anlamlılık düzeyinde tümüyle istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 15. İkili Logit Modeli Sonuçları (Katsayılar)

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	P Değeri
Eğitim	0,215**	0,107	0,046
Yaş	-0,006	0,132	0,960
Gelir	1,388***	0,179	0,000
Medeni Hal	-0,609**	0,252	0,016
İkamet	-0,047	0,405	0,906
Ev Sahipliği	-0,042	0,231	0,853
Çocuk	-0,366***	0,132	0,006
Sabit	-2,104**	0,895	0,019
LR: 162,83		Prob: 0,000	

Not: ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerinde katsayıların istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

İkili logit modelinde tahmin edilen katsayılar mutlak büyüklükleriyle yorumlanamamaktadır. Ancak işaretleri ve anlamlı olup olmadıklarına bakılarak bağımlı değişkenle bağımsız değişkenler arasındaki ilişki hakkında fikir sahibi olabiliriz. Bununla birlikte ikili logit katsayılarının marjinal değerleri mutlak büyüklükleri ile yorumlanabilmektedir. Tahmin edilen modelin hesaplanan marjinal değerleri Tablo 16'da sunulmaktadır.

Eğer bir katsayı istatistiksel olarak anlamlıysa o katsayıya ait marjinal değer de istatistiksel olarak anlamlı olur. Eğitime ait marjinal değer %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Yaş değişkenine ait marjinal değer anlamlı değildir. Gelir düzeyine ait marjinal değer %1 anlamlılık düzeyinde anlamlıdır. Medeni duruma ait marjinal değer %5 anlamlılık düzeyinde anlamlıdır. Kır-kent ayrımına ve ev sahipliği durumuna ait marjinal değer anlamlı değildir. Çocuk sayısına ait marjinal değer %1 anlamlılık düzeyinde anlamlıdır.

Hesaplanan marjinal değerlere göre kişinin eğitimde bir üst seviyeye geçmesi iş gücüne katılma olasılığını %3.5 artırmaktadır. Gelirdeki bir üst dilimdeki kişinin iş gücüne katılma olasılığı ise %22.7 daha fazladır. Medeni durum kukla değişkendir. Evli kadınların evli olmayanlara göre çalışıyor olma olasılığı %10.0 daha azdır. Çocuk sayısındaki bir birimlik artış kadının çalışıyor olma olasılığını %6 azaltmaktadır.

Tablo 16. İkili Logit Modeli Sonuçları (Marjinal Değerler)

Değişkenler	Ortalama Marjinal Değer	Standart Hata	z	P > z
Eğitim	0,0353	0,0174	2,02	0,043
Yaş	-0,0010	0,0217	-0,05	0,960
Gelir	0,2279	0,0225	10,11	0,000
Medeni Hal	-0,1000	0,0404	-2,47	0,013
İkamet	-0,0078	0,6648	-0,12	0,906
Ev Sahipliği	-0,0070	0,0379	-0,19	0,853
Çocuk Sayısı	-0,0600	0,0210	-2,86	0,004

Doğru tahmin yüzdesi uyum iyiliğinin bir ölçüsü olarak logit modelinin doğruluğuna ve ölçme yeteneğine ilişkin kullanılan bir kıstastır. Bu noktada tahmin edilen model bağımsız değişkenlerin gerçekleşen değerlerine uygulanmaktadır. Elde edilen olasılık değeri 0,5'in üzerindeyse 1, altındaysa 0 değerini almaktadır. Yani bizim uygulamamızda 0,5'in üzerindeki değerler kişinin çalıştığını, altındaki değerler ise çalışmadığını tahmin etmektedir. Bu sonuçlar bağımlı değişkenin gerçekleşen değerleri ile karşılaştırılarak hatalı ve doğru tahmin oranları elde edilir. Bu tahminlere ilişkin veriler Tablo 17'de yer almaktadır.

Tablo 17. Doğru ve Yanlış Tahmin Sayıları

		Gerçekleşen Değerler		Toplam
		Çalışıyor	Çalışmıyor	
Tahmin Edilen Değerler	Çalışıyor	254 (%84,67)	66	320
	Çalışmıyor	46	118 (%64,13)	164
Toplam		300	184	484

Tahmin edilen ikili logit modeli gerçekleşen verilere uygulandığı zaman toplam 300 çalışanın 254'ünü çalışıyor olarak, yani doğru tahmin etmiştir. Toplam 184 çalışmayan kişinin ise 118'ini çalışmıyor olarak, yani doğru tahmin etmiştir. Toplamda 484 kişiden 372'sinin (254+118) çalışma durumunu doğru tahmin etmiştir. Bu rakamlar modelin yaklaşık %76,86 oranında doğru tahmin yaptığını göstermektedir ki %70 ve üzerindeki doğru tahmin oranlarında model başarılı kabul edilmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye'nin gelişmiş ülkelerle kişi başına düşen gelir açığını kapatabilmesi için demografik potansiyelini etkin bir şekilde kullanması gerekmektedir. Çalışma çağındaki nüfusa, verimliliğin yüksek olduğu alanlarda fırsat verilirse Türkiye gelişebilir. Sanayileşmiş ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye’de demografik potansiyelin en az kullanılan alanı kadın iş gücüdür. Türkiye, kadınların iş gücüne katılımı açısından gelişmiş ülkelere oldukça uzaktır.

Bu çalışmada, Türkiye’de kadınların iş gücüne katılımını etkileyen faktörler incelenmiş ve bu faktörlerin kadınların iş gücüne katılım kararları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Toplumda var olabilecek bakış açısına ek olarak, Türkiye ve Avrupa ülkelerinde kadınların iş gücü piyasasına katılımını etkileyen faktörler araştırılarak ve literatür taraması yapılarak çeşitli faktörler incelenmiştir.

Analiz, 603 kişiden oluşan örnekleme kadınların ve evli erkeklerin cevapları kullanılarak 484 kişilik veri setiyle ikili logit model kullanılarak yapılmıştır. Bu bağlamda, çalışmanın sonuçları kullanılarak kadının iş gücüne katılımını etkileyen faktörler ve bu faktörlerin kadınların iş gücüne katılımı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmada kadınların çalışma hayatına katılımını etkileyen faktörleri bulmak için ikili logit model analizi kullanılmıştır. Analize dahil edilen gözlemlerde bağımlı değişken, iş gücündeki kadınlar 1 ve iş gücünde bulunmayan kadınlar 0 değerini alacak şekilde kategorik tanım almıştır.

Analiz sonuçlarına göre yaş, ikamet durumu ve ev sahipliği değişkenleri ile kadının iş gücüne katılımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. İş gücüne katılımda eğitimin en önemli faktör olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi ne kadar yüksek olursa, kadınların iş gücü piyasasına girme olasılığı da o kadar yüksek olur. Yaş değişkeni kadınların iş gücüne katılmalarında etkili olmamaktadır. Gelir düzeyi arttıkça kadının çalışıyor olma olasılığı artmaktadır. Evli kadınların iş gücüne katılma olasılıklarının bekar ve/veya boşanmış kadınlara göre daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Türkiye’de boşanmış ve bekar kadınların istihdam oranı evli kadınlara göre daha yüksektir. Bunun nedeni, yasanın eşitlikçi tasarımına rağmen, kadınların kaliteli gelişimini ve iş gücü piyasasındaki aktif rollerini sağlamak için gerekli mekanizmaları

oluşturamamasıdır. Ataerkil Türkiye'de ev işleri, yaşlı ve çocuk bakımı gibi işler kadının işi olarak görülmektedir. Bu nedenle evlendikten sonra kadınların yükümlülükleri artmakta ve iş gücü piyasasından ayrılmak zorunda kalmaktadırlar. Türkiye'de kadınların iş gücüne dahil edilmeme nedenleri arasında ev işleri öne çıkmaktadır. Kadınların çalışma hayatına katılma olasılıkları ikamet yerine göre değişmemektedir. Barınılan evin mülkiyet durumu kadınların iş gücüne katılmalarında etkili olmamaktadır. Çocuk sayısındaki artış kadının çalışıyor olma olasılığını azaltmaktadır.

603 kişiden oluşan örnekleme kadınların ve evli erkeklerin cevapları analiz edilerek 484 kişilik veri setiyle çapraz tablo analizi yapılmıştır. İkili logit model analizinde elde ettiğimiz sonuçlara paralel olarak; Katılımcının eğitim düzeyi arttıkça iş gücüne katılma olasılığı artmaktadır. Katılımcının gelir düzeyi arttıkça iş gücüne katılma olasılığı artmaktadır. Evli kadınların iş gücüne katılma olasılıkları bekar ve/veya boşanmış kadınlara göre daha düşük olmaktadır. Eşlerinin eğitim düzeyi ile kadınların iş gücüne katılması arasındaki ilişki incelendiğinde, eşlerin eğitim düzeyi arttıkça kadının iş gücüne katılma olasılığı artmaktadır. Çocuk sayısı ile kadınların iş gücüne katılması arasındaki ilişki incelendiğinde, en yüksek katılımın çocuğu bulunmayan kadınlar arasında gerçekleştiği, çocuk sayısı arttıkça kadının iş gücüne katılma olasılığının azaldığı görülmektedir.

Ekonominin büyümesini ve gelişmesini sağlamak için üretim faktörlerinden mümkün olduğunca fazla kar elde etmek gerekir. Devletler, üretim faktörlerini ve kadınların iş gücüne katılımını artıracak politikalar oluşturmalıdır. Bu politika ve yasaların etkili olabilmesi için kadınların iş gücü piyasasına katılımını engelleyen faktörleri belirlememiz gerekmektedir. Bu nedenle, Türkiye'de kadınların iş gücüne katılımını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin kadınların iş gücüne katılımı üzerindeki etkisinin tahmin edilmesi önemlidir.

Kadın istihdam kanununda pek çok yasal düzenleme mevcuttur ancak uygulamada yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle kadınlar hala işe alım ve terfi konusunda ayrımcı uygulamalara ve işyerinde taciz ve iş güvencesizliğine maruz kalabilmektedir. Kadınların dezavantajlı konumundan çıkabilmeleri için öncelikle toplumun sosyal ve kültürel yapısının bazı özelliklerinin değişmesi gerekmektedir. Türkiye'de özellikle işverenler kadınlara yönelik eşitlik politikalarını tam olarak uygulamamaktadır. Kadın ve erkeklerin

eşit potansiyel iş gücü göz önüne alındığında, işverenlerin, kadınların evlendiğinde veya anne olduklarında daha az iş sahibi oldukları fikrinden kurtulmaları gerekmektedir.

Burada değinilmesi gereken bir diğer nokta da, kadınların iş gücüne katılımına yönelik çalışmaların, aileleri eğitmek ve çocukların doğru bir eğitim almalarını sağlamakla başlayabileceğidir. İyi eğitilmiş kadınlar, kırsaldan kente göç ve teknolojinin yönlendirdiği yeni alanlara katılmayı daha kolay bulacaktır.

KAYNAKLAR

- Akgeyik, T. (2017). Türkiye’de kadınların iş gücü piyasasına katılımını etkileyen faktörler: tük verileri üzerine bir analiz. Sosyal Siyaset Konferansları, 70(2016/1), 31-53.
- Akın, F. (2002) Kalitatif tercih modelleri analizi, Ekin Kitabevi, Bursa, 22.
- Aksoy, N. (2018). Türkiye’de kadın istihdamının belirleyicileri. (Yüksek lisans tezi). Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Albayrak, A.S. (2006). Uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri, Ankara, Asil Yayın Dağıtım.
- Aldan, A., Öztürk, S. (2020). Kadın iş gücüne katılımında artışın belirleyicileri: kuşak etkisinin ayrıştırılması. Doğu Üniversitesi Dergisi, 21 (2), 141-156
- Alkan, D. (1995). Women's employment and income distribution by gender in Turkey. (Unpublished MA Thesis), METU.
- Altuzarra, A., Galvez-Galvez, C., Gonzales-Flores A. (2019). Economic development and female labour force participation: the case of european union countries. Faculty of Economic and Business, University of the Basque Country UPV/EHU
- Antecol, H. (2000). An examination of cross-country differences in the gender gap in labor force participation rates. Labour Economics, 7(4), 409-426.
- Aslantepe, G. (2012) “Kadın istihdamının artırılması ve ILO sözleşmeleri” geçmişten günümüze kadın emeği, Ankara Üniversitesi Yayınevi, Ankara.
- Başlevent, C., Onaran, Ö. (2003). Are married women in Turkey more likely to become added or discouraged workers? Labour, 17(3), 439-458.
- Bektaş, A. (2015), Türkiye’de kadınların iş gücüne katılımının belirleyicileri ve kadınların iş gücüne katılımı üzerine bir alan çalışması. İzmir: Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
- Berber, M., Yılmaz E.B, (2008), “Türkiye’de kadın istihdamı: ülke ve bölge düzeyinde sektörel analiz, İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi”, Sayı: 10, Cilt: 2, pp. 2-16.

- Che, G. N., Sundjo, F. (2018). Determinants of female labour force participation in Cameroon. *International Journal of Applied Economics, Finance and Accounting*, 3 (2), 188-203.
- Cebeci, İ. (2012). Krizleri İncelemede Kullanılan Nitel Tercih Modelleri: Türkiye için bir probit model uygulaması (1988-2009) İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası 62 (1), 127-146
- Çatalbaş, G.K. (2015). Kadınların iş gücüne katılımını belirleyen faktörlerin belirlenmesi: panel veri yaklaşımı. *Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(10), 249-280.
- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik regresyon analizi: kavram ve uygulama, *educational science: theory and practice*, Volume: 10, No: 3, pp.1357-1407
- Dayıoğlu, M., Kırdar, M.G. (2010). Türkiye’de kadınların iş gücüne katılımında belirleyici etkenler ve eğilimler. <http://documents1.worldbank.org/curated/en/403561468311115746/pdf/754670NWPOBox300Participation0Women.pdf> (30.12.2020)
- Dildar, Y. (2015) Patriarchal norms, religion, and female labor supply: evidence from Turkey. *World Dev.* 76, 40–61.
- Dixon, R. B. (1982). Women in agriculture: Counting the labor force in developing countries. *Population and Development Review*, 539-566.
- Doğrul, G. (2008). 2001 Krizi sonrasında Türkiye’de kentsel alanlarda kadınların iş gücüne katılımının belirleyicileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 0 (22), 245-276
- Eğitim Sen, II. Kadın kurultayı hazırlık kitabı, Eğitim Sen Yayınları, Eylül 2010
- Er, Ş. (2013). Türkiye’de kadınların iş gücüne katılım oranını etkileyen faktörlerin bölgesel analizi. *Öneri Dergisi*, 10 (40), 35-44.
- Erman, T. (1998). The impact of migration on turkish rural women four emergent patterns. *gender & society*, 12(2), 146-167.

- Eyüboğlu, A., Özar, Ş., Tanrıöver, H. T. (2000). Kentlerde kadınların iş yaşamına katılım sorunlarının sosyo-ekonomik ve kültürel boyutları. TC Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Fatima, A., Sultana, H. (2009) Tracing out the U-shape relationship between female labor force participation rate and economic development for Pakistan. *Int. J. Soc. Econ.* 36, 182–198.
- Gaddis, I., Klasen, S. (2014). Economic development, structural change, and women's labor force participation. *J. Popul. Econ.* 27, 639–681.
- Goldin, C. (1994) The U-shaped female labor force function in economic development in economic history. In *Investment in Women's Human Capital*; Schultz, T.P., Ed.; University of Chicago Press: Chicago, IL, USA.
- Goldin, C. (2006) The quiet revolution that transformed women's employment, education, and family. *Am. Econ. Rev.* 96, 1–21.
- İnal, M. E. , Topuz, D. & Uçan, O. (2006). Doğrusal olasılık ve logit modelleri ile parametre tahmini . *Sosyoekonomi* , 3 (3) , . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosyoekonomi/issue/21063/226794>
- İnce, M. & Demir, M. (2006). The determinants of female labor force: empirical evidence from Turkey. *Eskisehir Osmangazi University Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 1(1), 71-90.
- Işık Erol, S. (2015). Türkiye’de kadının çalışma hayatına katılımının belirleyicileri. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (3), 1-22.
- Jaumotte, F. (2003), “Female labour force participation: past trends and main determinants in OECD countries”, OECD Economics Department Working Papers, No. 376, OECD Publishing.
- Kasnakoğlu, Z., Dayıoğlu, M. (1997): Female labor force participation and earnings differentials between genders in Turkey. *Westpost Economic Dimensions of Gender Inequality: A Global Perspective*, CT and London, 95-117.

- KEİG PLATFORMU, (2013) “Türkiye’de kadın emeği ve istihdamına yönelik politikalar-kadın emeği ve istihdamına dair politika ve faaliyetlerin on iki ilde değerlendirilmesi”, Keig yayınları dizisi: Araştırma Raporu, 7.
- Kiani, A.K. (2009), “Determinants of female labor force participation”, Asean Marketing Journal, 1(2), 117-124
- Kılınç, N.Ş. (2015). “Küresel eğilimler çerçevesinde kadın istihdamı”. HAKİŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi. 4(9), 120-135.
- Kızılgöl, Ö. (2012a). Kadınların iş gücüne katılımının belirleyicileri: ekonometrik bir analiz. Doğu Üniversitesi Dergisi, 13 (1), 88-101.
- Koçak, S. (1999). Gender discrimination in the Turkish labour market.
- Kumari, R. (2018), "Economic growth, disparity, and determinants of female labor force participation: a research agenda", World Journal of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development, Vol. 14 No. 2, pp. 138-152. <https://doi.org/10.1108/WJEMSD-03-2017-0009>
- Lahoti, R., Swaminathan, H. (2016). Economic development and women’s labor force participation in India. *Fem. Econ.* 22, 168–195
- Lechman, E., Kaur, H. (2015) Economic growth and female labor force participation - verifying the U-feminization hypothesis. New evidence for 162 countries over the period 1990–2012. *Econ Sociol.* 8, 246–257.
- Lisaniler, F.G., Bhatti, F. (2005), Determinants of female labour force participation: a study of North Cyprus. *Review of Social, Economic&BusinessStudies*, 5 (6), 209-226.
- Luci, A. (2009), Female labour market participation and economic growth. *Int. J. Innovat. Sustain. Dev.* 4, 97–108.
- Makal, A. (2010), Türkiye’de erken cumhuriyet döneminde kadın emeği, çalışma ve toplum, Ankara ,36.

- Mammen, K., (2000) Paxson, C. Women's work and economic development. *J. Econ. Perspect.* 14, 141–164.
- Mehrotra, S., Parida, J.K. (2017) Why is the labour force participation of women declining in India? *World Dev.* 98, 360–380.
- Mujahid, N. (2014). Determinants of female labor force participation: a micro analysis of Pakistan. *International Journal of Economics and Empirical Research.* 2 (5), 216-226.
- Olivetti, C. (2013). The female labor force and long-run development: the american experience in comparative perspective; Working Paper No. 19131; National Bureau of Economic Research: Cambridge, MA, USA.
- Özar, Ş., Günlük Şenesen, G. (1998). Determinants of female (non-) participation in the urban labour force in Turkey. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi
- Özer, M., Biçerli, K. (2003), "Türkiye'de kadın iş gücünün panel veri analizi", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 55-86.
- Özer, H , Özgenç, E . (2018). TRA1 bölgesinde kadının iş gücüne katılımının belirleyicilerinin logit model ile analizi, *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7 (18) , 295-316.
- Patimo, R., Garcia Pereiro, T., Calamo, R. (2015). About the determinants of female labor force participation in Southern Europe. *Rivista Italiana di Economia Demografia e Statistica*, 69 (2), 167-174.
- Smits, J.& Hoşgör, A. G. (2006). Effects of family background characteristics on educational participation in Turkey. *International Journal of Educational Development*, 26(5), 545-560.
- Suh, M. (2016). Determinants of female labor force participation in South Korea: Tracing out the U-shaped Curve by economic growth. *Soc. Indic. Res.* 131, 255–269.

- Tansel, A. (2002). Economic development and female labor force participation in Turkey: time-series evidence and cross-section estimates. METU/ERF Working Paper, 2(3), <https://ssrn.com/abstract=301946> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.301946>
- Taşseven, Ö. , Altaş, D. & Ün, T. (2016). The determinants of female labor force participation for OECD Countries. Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2 (2), 27-38 <https://dergipark.org.tr/en/pub/ead/issue/48238/610662>
- Tatlıldil, H. (1996). Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel analiz. Ankara: Engin Yayınları.
- [Taymaz, E. \(2009\). Growth, employment, skills and female labor force. World Bank, Washington DC.](#)
- T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. (2006). 2006 Yılı İdare Faaliyet Raporu.
- Tilly, L.A., Scott, J.W. (1987) Women, work and family; routledge: New York, NY, USA.
- Topçu, M. (2018). İşgücünün dışındaki kalabalık: ev işleriyle uğraşanların belirleyicileri üzerine bir analiz . uluslararası yönetim iktisat ve işletme Dergisi , 14 (3) , 867-881.
- TUIK (2021), Temel istatistikler, 01.08.2022 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
- Tsani, S., Paroussos, L.; Fragiadakis, C.; Charalambidis, I., Capros, P. (2013) Female labour force participation and economic growth in the South Mediterranean countries. Econ. Lett. 120, 323–328.
- Tunalı, H , Göksu, Y. (2018). Türkiye’de kadınların iş gücüne katılımının belirleyicileri üzerine ekonometrik bir analiz. Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 4 (1), 29-45
- Uraz, A.; Aran, M. A.; Hüsamoğlu, M.; Okkalı Şanalımış, D.& Capar, S. (2010). Recent trends in female labor force participation in Turkey. State Planning Organization of the Republic of Turkey And World Bank Welfare and Social Policy Analytical Work Program Working Paper (2).

- Yıldırım, K., Doğrul, G. (2008). “Çalışmak ya da çalışmamak:” Türkiye’de kentsel alanlarda yaşayan kadınların iş gücüne katılmama kararlarının belirleyicileri. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (1), 239-262
- Yılmaz, M.,Zoğal, Y. (2015). Kadının iş gücüne katılımının tarihsel gelişimi ve kadın istihdamını etkileyen faktörler: Türkiye ve Avrupa örneği. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi SBE İktisat ABD Başkanlığı

ÖZGEÇMİŞ

“KADININ İŞGÜCÜNE KATILIMININ BELİRLEYİCİ FAKTÖRLERİNE İLİŞKİN ANKET FORMU”

Değerli katılımcılar,

Bu anket formu, “Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri”nin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Ankete vereceğiniz doğru bilgi ve görüşleriniz, kadının iş hayatında yer almasındaki faktörleri aydınlatacaktır.

Verdiğiniz cevaplar gizli tutulacak, yalnızca araştırma için kullanılacak ve bilgileriniz kimseyle paylaşılmayacaktır. Zaman ayırdığınız ve araştırmaya katkı verdiğiniz için teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz

Kadın () Erkek () Diğer ()

2. Eğitim durumunuz

Okuryazar değil ()	Lise ()	Doktora ()
Okuryazar ()	Ön lisans ()	
İlkokul ()	Lisans ()	
Ortaokul ()	Yüksek Lisans ()	

3. Ait olduğunuz yaş aralığı

20 yaş altı () 20-29 () 30-39 () 40-49 () 50-59 () 59 yaş üstü ()

4. İş durumunuz

Çalışıyorum () Çalışmıyorum ()

5. Aylık geliriniz

0-5000 () 5.001-10.000 () 10.001-15.000 () 15.001+ ()

6. Çalışmakta iseniz sektörü

Tarım () Sanayi () İnşaat () Hizmet () Diğer ()

7. Medeni durumunuz

Bekar () Evli () Boşanmış/Ayrı () Dul ()

Evli iseniz lütfen sonraki 7 soruyu cevaplayınız.

8. Eşinizin eğitim durumu

Okuryazar değil ()	Lise ()	Doktora ()
Okuryazar ()	Ön lisans ()	
İlkokul ()	Lisans ()	
Ortaokul ()	Yüksek Lisans ()	

9. Eşinizin iş durumu

Çalışıyor () Çalışmıyor ()

10. Eşiniz çalışmakta ise sektörü

Tarım () Sanayi () İnşaat () Hizmet () Diğer ()

11. Eşinizin aylık geliri

0-5000 () 5.001-10.000 () 10.001-15.000 () 15.001+ ()

12. Eşinizin ait olduğu yaş aralığı

20 yaş altı () 20-29 () 30-39 () 40-49 () 50-59 () 59 yaş üstü ()

13. Eşinizin bir işte çalışıyor olmasındaki amaç

Ailesine bakmak ()
 Evin ihtiyaçlarına destek olmak ()
 Sadece kendi geçimini sağlamak ()
 Yatırım amaçlı ()
 Keyfi ()
 Aldığı eğitimin maddi karşılığını alabilmek ()
 Kariyer hedeflerine ulaşabilmek ()
 Diğer ()

14. Eşiniz çalışmıyorsa nedeni

- Evdeki iş yükü ()
- Babasının ya da sizin çalışmasını istememesi ()
- Kendi tercihi ()
- İş bulamamak ()
- Maddi durum yeterliliği ()
- Çocukları için kreş/okul öncesi eğitim kurumuna erişimin zor olması ()
- İş yerinde ayrımcılık/taciz olması ()
- Toplumsal baskı ()
- Diğer ()

15. Yaşadığınız yerleşim yeri

- Kır () Kent ()

16. Barınmakta olduğunuz evin mülkiyet durumu

- Mülkiyeti bize ait () Kira ()

17. Çocuk sayısı

- Yok () 1 () 2 () 3 () 4+()

18. Varsa çocuklarınızın ait olduğu yaş aralığı

- 0-3 () 4-6 () 7-14 () 15+()

19. Bir işte çalışıyor olmanızdaki amaç

- Aileme bakmak ()
- Evin ihtiyaçlarına destek olmak ()
- Sadece kendi geçimimi sağlamak ()
- Yatırım amaçlı ()
- Keyfi ()
- Aldığım eğitimin maddi karşılığını alabilmek ()
- Kariyer hedeflerime ulaşabilmek ()
- Diğer ()

20. Çalışmıyorsanız nedeni

- Evdeki iş yükü ()
Babamın ya da eşimin çalışmamı istememesi ()
Kendi tercihim ()
İş bulamamak ()
Maddi durum yeterliliği ()
Çocuklarım için kreş/okul öncesi eğitim kurumuna erişimim zor olması ()
İş yerinde ayrımcılık/taciz olması ()
Toplumsal baskı ()
Diğer ()

21. İşe alınma, maaş, terfi, eğitim vb. konularda kadın ve erkek arasında ayrıma maruz kaldınız mı?

- Evet () Hayır ()

22. Sizce ülkemizde kadınların iş gücüne katılımındaki engeller nelerdir?